

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
val av företrädare för Finland i Europaparlamentet**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag om förrättande av val av företrädare för Finland i Europaparlamentet skall stiftas. Valet skall i huvuddrag förrättas på samma sätt som andra allmänna val, dock med de undantag som betingas av val, dock med de undantag som betingas av valets speciella karaktär. På innehållet i stadgandena inverkar dock också vissa bindande bestämmelser som är i kraft i Europeiska gemenskapen.

Enligt fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen, nedan anslutningsfördraget, skall i Finland väljas 16 företrädare i Europaparlamentet. Företrädarnas mandatperiod är enligt Europeiska gemenskapens valrättsakt fem år. Röstberättigade och valbara skall, förutom de som nämns i de stadganden som tillämpas på riksdagsmannaval, också vara i Finland boende medborgare i Europeiska unionen. Medlemmar av statsrådet och de som innehar vissa av rikets högsta ämbeten eller uppdrag samt de som innehar vissa tjänster eller uppdrag i Europeiska gemenskapen och andra gemenskaper som verkar i samband med Europeiska gemenskapen kan inte vara företrädare i Europaparlamentet. Ingen får i samma Europaparlamentsval vara kandidat i eller rösta i mera än en medlemsstat i unionen.

Val skall förrättas vart femte år på en söndag i juni under den tidsperiod Europeiska unionens råd bestämmer. Det skall vara möjligt att delta i valen även på förhand.

Kandidater skall ställas upp antingen enligt valområde eller för hela landet. Om en kandidat ställs upp enligt valområde får samma person kandidera endast för ett valområde. Varje parti eller annan gruppering får ställa upp högst åtta kandidater. Vid riksomfattande uppställning skall samma kandidater, sammanlagt högst 16, vara kandidater inom varje

valområde där partiet, valförbundet eller den gemensamma listan i fråga har kandidater, och dessa valområden skall vara minst två till antalet.

Landet skall på basis av den existerande valkretsfördelningen indelas i fyra valområden, dvs. det södra, västra, östra och norra valområdet. Partier och valmansföreningar kan uppställa kandidater. Partierna kan ingå valförbund, men inom varje valområde där partierna uppställer kandidater skall samma partier ingå valförbund. Valmansföreningar kan bilda gemensamma listor.

Valets resultat skall bestämmas så att platserna för företrädarna fördelas mellan partier, valförbund, gemensamma listor och valmansföreningar enligt det sammanlagda röstetal de erhållit i hela landet, med tillämpning av den d'Hondtska rösträkningsmetoden som används hos oss vid allmänna val. Inom partier, valförbund och gemensamma listor fördelas platserna på olika sätt beroende på om kandidaterna har uppställts enligt valområde eller riksomfattande. Vid kandidatuppställning enligt valområde skall platserna fördelas inom valområdet med hjälp av det Hare-Niemeyerska förfarandet, dvs. i samma proportion som de röster partiet, valförbundet eller den gemensamma listan i fråga erhållit inom landet fördelats mellan valområdena. Från varje valområde där ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista erhåller flera representanter, väljs dessa på basis av deras personliga röstetal. I den riksomfattande kandidatuppställningen fördelas företrädarplatserna inom partier, valförbund och gemensamma listor enligt de sammanlagda personliga röstetal deras kandidater erhållit i alla valområden.

Det första direkta folkvalet i Finland av företrädare i Europaparlamentet skall enligt

lagen om val i riksdagen av företrädare för Finland i Europaparlamentet förrättas i samband med kommunalvalet söndagen den 20 oktober 1996, enligt vad som därom stadgas särskilt. De i lagen avsedda stadgandena ingår i detta lagförslag. Tills fullmakterna för de första företrädarna som valts genom direkta val har godkänts i Europaparlamentet verkar

16 inom riksdagen valda riksdagsmän som företrädare i Europaparlamentet. Stadgandena gällande valet av dem ingår i ovan nämnda lag.

Avsikten är att den föreslagna lagen, som ansluter sig till Finlands medlemskap i Europeiska unionen, skall träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	4	3.2.1. Valordning	15
1. Inledning	4	Indelning av landet i valområden	
1.1. Europeiska unionen	4	och valkretsar	15
1.2. Europaparlamentet	4	Rösträtt	16
1.2.1. Allmänt	4	Valbarhet	17
1.2.2. Lagstiftningsmakten	5	Dubbelmandat	17
Allmänt	5	Uppställande av kandidat	19
Samrådsförfarandet	5	Valförrättningen	20
Förlikningsförfarandet	5	Sättet för uträknande av valresulta-	
Enhällighetsförfarandet och för-		tet	20
farandet vid godkännande	6	Det första i anslutningsfördraget	
Samarbets- och medbeslutandeför-		förutsatta valet av företrädare	21
farandet	6	Tidpunkten för det första direkta	
Utvidgningen av förfarandet vid		valet	21
godkännande	9	3.2.2. Företrädarnas verksamhetsbetingel-	
1.2.3. Budgetmakten och övervaknings-		ser	22
makten	9	Arbetsomgivning	22
1.3. Val av ledamöter till Europaparlamentet	9	Ledamöternas arvode och pension	
2. Nuläge	10	samt ersättningar som betalas till	
2.1. Tillämpligheten av gällande lagstiftning	10	dem	22
2.2. De ändringar i lagstiftningen som förut-		3.2.3. Ålands representation i Europeiska	
sätts av Europeiska unionen	10	unionen	23
2.3. Valordningar i Europeiska unionens med-		4. Propositionens verkningar	23
lemsstater	12	4.1. Ekonomiska verkningar	23
2.3.1. Allmänt	12	4.2. Verkningar i fråga om organisation och	
2.3.2. Valordningen i vissa medlemsstater i		personal	24
Europeiska unionen	13	4.3. Verkningar för medborgarna	24
Nederländerna	13	5. Beredningen av propositionen	24
Belgien	13	6. Andra omständigheter som inverkat på proposi-	
Irland	13	tionens innehåll	25
Förenade Konungariket Storbritan-		DETALJMOTIVERING	25
nien och Nordirland	14	1. Lagförslaget	25
Luxemburg	14	2. Ikraftträdande	34
Frankrike	14	3. Lagstiftningsordning	34
Tyskland	14	LAGFÖRSLAG	36
Danmark	14	Lag om val av företrädare för Finland i Europa-	
2.4. De nya stadganden som behövs	15	parlamentet	36
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	15		
3.1. Mål och medel	15		
3.2. De viktigaste förslagen	15		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

1.1. Europeiska unionen

Europeiska unionen (EU) grundades genom fördraget om Europeiska unionen (Maastrichtfördraget) som ingicks i Maastricht i Holland den 7 februari 1992 och trädde ikraft den 1 november 1993.

Europeiska unionen är inte i samma bemärkelse en internationell organisation med rättskapacitet såsom Europeiska gemenskapen (t.o.m. 1.11.1994 Europeiska ekonomiska gemenskapen), Europeiska kol- och stålgemenskapen eller Europeiska atomenergigemenskapen. Dessa har också en självständig, från den allmänna folkrätten fristående rättsordning.

En förutsättning för att ansluta sig som medlem till Europeiska unionen är anslutning till ovannämnda Europeiska gemenskaper.

Europeiska gemenskaperna (EG) utgörs, trots sina gemensamma institutioner, av tre självständiga internationella organisationer. Denna helhet har delvis drag av en övernationell, självständig rättsordning. EU skall enligt artikel A tredje stycket i Maastrichtfördraget grundas på de "Europeiska gemenskaperna samt den politik och de samarbetsformer som införs genom detta fördrag.". Exaktare uttryckt är det frågan om en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik samt samarbete i rättsliga frågor och inrikesfrågor. EU:s struktur har beskrivits som ett system med tre "pelare", varav Europeiska gemenskapen utgör den ena pelaren och de ovan nämnda samarbetsformerna utgör de två andra pelarna.

EG:s institutioner är Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska gemenskapernas kommission, Europeiska gemenskapernas domstol, Europeiska unionens medlemsstaters toppmöte, dvs. Europeiska rådet samt, som ny institution på basen av Maastrichtfördraget, Europeiska gemenskapernas revisionsrätt. Rådet och kommissionen består av de permanenta rådgivande instanserna ekonomiska och social kommittén samt regionkommittén. Också den sistnämnda har grundats genom Maastrichtfördraget. Med dessa institutioner likställs också Europeiska centralbanken och Europeiska investeringsbanken.

1.2. Europaparlamentet

1.2.1. Allmänt

Europaparlamentet är efterträdare till kol- och stålgemenskapens församling samt församlingarna som är upptagna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (Romfördraget) och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen. Den gemensamma församlingen som sammanträdde år 1958 kallade sig Europas parlamentariska församling. År 1962 bytte den namn till Europaparlamentet. Formella avtal och praxis har stärkt parlamentets ställning. De mest betydande avtalen är Europeiska enhetsakten som trädde i kraft år 1987 och Maastrichtfördraget som trädde i kraft år 1993.

Medlemsstaternas folkrepresentationer valde Europaparlamentets ledamöter ända till år 1979. Då höll man de första direkta Europaparlamentsvalen. Beslutet om att ta i bruk direkta val gjordes år 1976. Valen behandlas närmare i kapitel 1.3.

Enligt fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen företräder Europaparlamentets ledamöter förutom folket i den egna medlemsstaten även folken i de andra medlemsstaterna. De flesta parlamentsledamöter har anslutit sig till någon politisk gruppering i parlamentet. Dessa grupperingar följer i regel inte de nationella gränserna. I det interna beslutsfattandet i Europaparlamentet har de politiska grupperingarna en viktig ställning. Detta framgår bl.a. av att tiden som står till förfogande i parlamentsdiskussioner fördelas mellan grupperingarna enligt deras storlek.

De 19 ständiga kommittéerna i Europaparlamentet ökar partigrupperingarnas betydelse eftersom kommittéernas sammansättning i stor utsträckning avspeglar de styrkeförhållanden som råder bland de politiska grupperingarna. De ständiga kommittéerna har ett starkt inflytande på Europaparlamentets verksamhet. Parlamentets beslut förbereds i kommittéer. Ifall en kommitté inte beslutar annorlunda är dess sammanträden inte offentliga. En betydande del av ledamöternas tid går åt till arbete i de olika kommittéerna. Vid sidan om de ständiga kommittéerna kan parlamentet tillsätta också tillfälliga kommittéer och utskott.

Vid bildandet av Europeiska unionen och

redan tidigare i den europeiska integrationsprocessen har man strävat efter att öka demokratin i gemenskapen. Detta har betytt att speciellt Europaparlamentet har givits nya maktbefogenheter. Av Europaparlamentets maktbefogenheter granskas lagstiftningsmakten mera ingående nedan, eftersom denna bäst avspeglar utvecklingen av parlamentets ställning såsom en del av den europeiska integrationsprocessen.

1.2.2. Lagstiftningsmakten

Allmänt

Europaparlamentets ställning som ett av Europeiska unionens institutioner har förstärkts med tiden. Europaparlamentet är en del av den institutionella trion råd — kommission — parlament. Alla dessa tre delar har sin egen funktion som lagstiftare i Europeiska unionen. Utgångspunkten är att kommissionen har utslutande initiativrätt vid normberedningen. Parlamentet och rådet har dock rätt att be kommissionen göra förslag.

Samrådsförfarandet

I Romfördraget gavs Europaparlamentet rådgivande befogenheter och övervakningsmakt. Fördraget innehöll ett samrådsförfarande. Detta är ännu en del av beslutsfattandet. Samrådsförfarandet innebär att rådet kan godkänna kommissionens förslag först efter att det har erhållit Europaparlamentets yttrande. Rådet kan inte uppställa en tidsfrist inom vilken Europaparlamentet måste avge sitt yttrande. Parlamentet har konsekvent försökt framhäva samrådsförfarandets betydelse. På grund av parlamentets påtryckningar, och fastän Romfördraget inte förutsatte detta, utvidgade rådet år 1960 samrådsförfarandet till att gälla alla viktiga problemområden. År 1968 beslöt rådet att höra parlamentet också i andra ärenden än lagförslagsärenden, t.ex. angående kommissionens promemorior.

Den geografiska utvidgningen av Europeiska gemenskapen år 1973 ökade Europaparlamentets maktbefogenheter. Rådet godkände ett avtal enligt vilken den i regel en vecka efter det att kommissionens förslag har anlänt till rådet hör Europaparlamentet angående förslaget i

fråga. Under parlamentets session ger rådet skriftligen eller muntligen uppgifter åt parlamentet om de grunder som lett till rådets ståndpunkt. Rådet skickar samma förslag till parlamentet som till kommissionen. Rådet hör parlamentet om alla de lagförslag som rådet föreslagit, förutom om sådana som till sin karaktär är rent tekniska eller tillfälliga. Dessutom kom kommissionen och rådet år 1973 överens om att parlamentet måste höras på nytt, ifall texten har ändrats efter att parlamentet yttrat sig. Som en följd av utvecklingen kan Europaparlamentets ledamöter delta i alla diskussioner om gemenskapens politiska beslutsfattande och lagberedning.

Ett beslut av Europeiska gemenskapernas domstol år 1980 stärkte parlamentets ställning i samrådsförfarandet. Enligt domstolens beslut kan rådet inte anta kommissionens förslag förrän den har inhämtat Europaparlamentets yttrande, ifall fördraget förutsätter inhämtande av ett yttrande.

Förlikningsförfarandet

Förlikningsförfarandet infördes av parlamentet, rådet och kommissionen genom en gemensam deklaration den 4 mars 1975. I bakgrunden låg en fördragsändring från samma år som stärkte parlamentets budgetmakt och som gav den rätt att motsätta sig lagstiftningsinitiativ gällande budgeten. Rådet var då villigt att förhandla och man kom överens om ett förfarande vars mål var att nå samförstånd mellan parlamentet och rådet.

Förlikningsförfarandet gäller samarbetet mellan Europaparlamentet och rådet samt kommissionens aktiva kontakt med dessa. Detta förfarande tillämpas ifall följande tre förutsättningar föreligger: frågan måste gälla gemenskapens rättsakter som är allmänt tillämpliga, den skall ha betydande ekonomisk inverkan och godkännande skall inte krävas med stöd av existerande lagstiftning. Då två institutioners ståndpunkter är tillräckligt nära varandra kan Europaparlamentet avge en nytt yttrande, var efter rådet slutgiltigt beslutar i saken.

Från år 1975 har förlikningsförfarandet tillämpats i flera fall. I några fall har resultaten varit utmärkta, men i de flesta fall har rådet vidhållit sin ståndpunkt eller avslutat förlikningsförfarandet på grund av interna menings-skiljaktigheter.

År 1981 föreslog rådet att förlikningsförfar-

randet skulle utvidgas till att gälla alla betydande gemenskapsärenden. Då parlamentet år 1983 behandlade förslaget godkände parlamentet det till väsentliga delar, men krävde att det skulle tilläggas bl.a. att förutom rådet också parlamentet skall ha rätt att ta initiativ till förlikningsförfarandet. rådet också parlamentet skall ha rätt att ta initiativ till förlikningsförfarandet.

Enhällighetsförfarandet och förfarandet vid godkännande

I Europeiska enhetsakten förbättrades Europaparlamentets ställning med enhällighetsförfarandet och förfarandet vid godkännande. Artikel 149 i Romfördraget ersattes av artikel 7 i Europeiska enhetsakten. Artikel 149.2 i fördraget stadgade om enhällighetsförfarandet.

Den lagstiftningsprocess som sker enligt enhällighetsförfarandet börjar oftast med att kommissionen hänskjuter sitt förslag till behandling i Europaparlamentet. Parlamentet kan kommentera förslaget, göra ändringsförslag eller avvisa det. Kommissionen kan därefter ändra förslaget eller föra det som sådant till rådet. Rådets ståndpunkt, som kallas den gemensamma ståndpunkten, är inte ett slutligt beslut även om det har fattats med kvalificerad majoritet. Förslaget återgår till parlamentet för en s.k. andra läsning. Ifall parlamentet inom tre månader godkänner rådets gemensamma ståndpunkt eller inte fattar något beslut, godkänner rådet kommissionens förslag och antar ifrågasvarande rättsakt i enlighet med den gemensamma ståndpunkten. Parlamentet kan dock inom tre månader med absolut majoritet av sina ledamöter föreslå ändringar i rådets gemensamma ståndpunkt eller avvisa den. Resultatet av behandlingen skall meddelas rådet och kommissionen.

Ett förslag som parlamentet avvisat förfaller slutgiltigt, om rådet inte vid sin andra läsning inom tre månader enhälligt förkastar parlamentets avvisande.

Efter att parlamentet föreslagit ändringar i förslaget granskar kommissionen förslaget på nytt inom en månad. Kommissionen kan ändra sitt ursprungliga förslag för att undvika att parlamentet avvisar rådets gemensamma ståndpunkt. Enligt erfarenhet har kommissionen stor press på sig att ändra förslaget, för det har i allmänhet varit lätt för parlamentet att hitta

åtminstone en stat i rådet som röstar emot förslaget. När kommissionen tillställer rådet det omgranskade förslaget bifogar den också de ändringar som den inte har godkänt, och yttrar sig om dessa. Rådet måste vara enhälligt för att kunna godkänna de ändringar som parlamentet har gjort. Det förslag som kommissionen omgranskat kan rådet godkänna med kvalificerad majoritet eller enhälligt ändra det. Rådets tolv medlemmar har 76 röster. För kvalificerad majoritet krävs 54 röster.

Enhällighetsförfarandet har ökat kommissionens vilja till ett nära samarbete med parlamentet också därför att parlamentet vid första läsning av det förslag som kommissionen hänskjutit till det inte är bundet till någon tidsfrist. Parlamentet kan således fördröja kommissionens initiativ betydligt, kanske t.o.m. in i det oändliga.

Genom Europeiska enhetsakten ändrades bl.a. två artiklar i Romfördraget. Genom artikel 237 i fördraget skapades förfarandet vid godkännande. Detta ger parlamentet vetorätt när nya medlemmar tas in i Europeiska unionen. Varje stat som har ansökt om medlemskap i Europeiska unionen måste få ett godkännande med absolut majoritet av Europaparlamentet för att medlemskapet skall förverkligas.

Ändringen av artikel 238 i Romfördraget ökade parlamentets maktbefogenheter. Avtal som Europeiska gemenskapen gjort med en tredje stat, ett statsförbund eller en internationell organisation förutsätter efter ändringen parlamentets godkännande med absolut majoritet av dess ledamöter.

Samarbets- och medbeslutandeförfarandet

Genom Maastrichtfördraget stärktes Europaparlamentets ställning vid beslutsfattandet i Europeiska unionen. Parlamentets roll framhävs t.ex. i ändringen av artikel 189 i Romfördraget. Enligt den ändrade artikeln utfärdar Europaparlamentet och rådet gemensamt samt rådet och kommissionen förordningar och direktiv, fattar beslut samt avger rekommendationer och yttranden. Före unionsfördraget fanns inget omnämnande om parlamentet i artikeln.

I Maastrichtfördraget upphävdes artikel 149 om enhällighetsförfarandet. Om beslutsfattande stadgas i de nya artiklarna 189 b och 189 c, varav den sistnämnda motsvarar den upphävda

artikeln. Enhällighetsförfarandet förblir alltså i kraft under den nya beteckningen samarbetsförfarande. Om det nya medbeslutandeförfarandet stadgas i artikel 189 b, som konkretiserar de nya befogenheter som givits parlamentet.

Medbeslutandeförfarandet i artikel 189 b i fördraget skiljer sig från artikel 189 c om samarbetsförfarandet genom att rådets gemensamma ståndpunkt kommer till parlamentet för en andra läsning. Parlamentet kan då inom tre månader antingen godkänna rådets gemensamma ståndpunkt, inte fatta något beslut i saken, göra förslag till ändringar i den gemensamma ståndpunkten eller anmäla sina avsikter att avvisa den gemensamma ståndpunkten.

Om parlamentet inom tremånadersfristen godkänner rådets gemensamma ståndpunkt eller inte fattar något beslut, godkänner rådet kommissionens förslag och antar i frågavarande rättsakt enligt den gemensamma ståndpunkten.

Parlamentet kan med absolut majoritet av sina ledamöter föreslå ändringar i den gemensamma ståndpunkten. Den ändrade ordalydelsen skall översändas till rådet och kommissionen, som skall yttra sig över ändringarna.

Om rådet inom tre månader från att det mottagit Europaparlamentets ändringar med kvalificerad majoritet godkänner alla de av Europaparlamentet gjorda ändringarna, skall rådet ändra sin gemensamma ståndpunkt och anta ifrågavarande rättsakt. Angående de ändringar om vilka kommissionen yttrat sig negativt måste rådet besluta enhälligt. Ifall rådet inte antar ifrågavarande rättsakt skall rådets ordförande i samförstånd med Europaparlamentets ordförande genast sammankalla förlikningskommittén.

Förlikningskommittén består av lika många företrädare för rådet och parlamentet. Kommitténs uppgift är att med kvalificerad majoritet av rådets medlemmar eller företrädare för dessa och med en majoritet av företrädare för Europaparlamentet uppnå enighet om ett gemensamt utkast. Kommissionen deltar i förlik-

ningskommitténs arbete och tar initiativ för att främja närmandet av Europaparlamentets och rådets ståndpunkter.

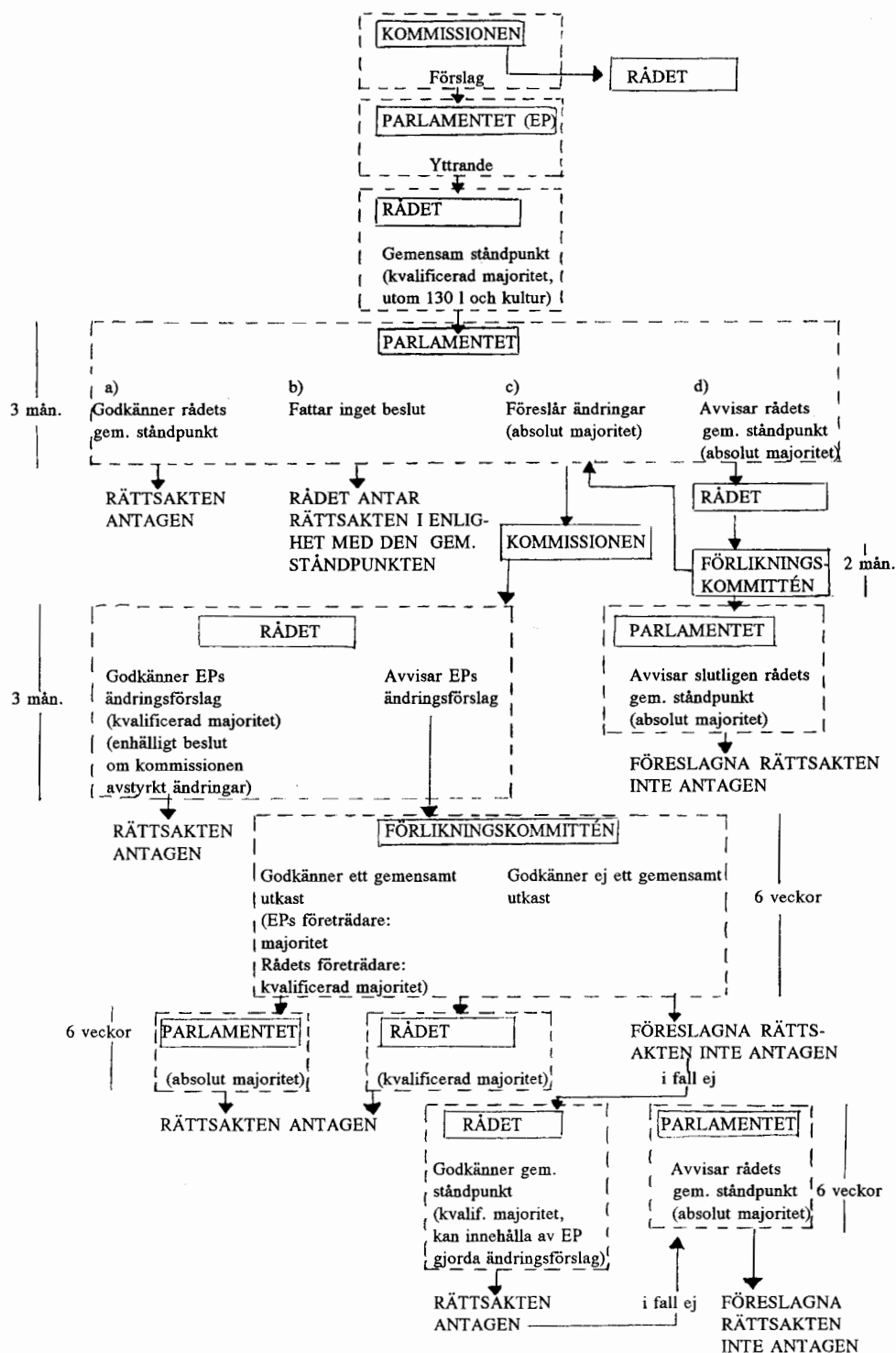
Om förlikningskommittén godkänner ett gemensamt utkast inom sex veckor efter det att den har sammankallats, har både rådet och parlamentet sex veckor på sig att anta rättsakten i enlighet med det gemensamma utkastet. Parlamentet avgör ärendet med absolut majoritet av de givna rösterna och rådet med kvalificerad majoritet. Ifall något av organen inte godkänner rättsakten, blir den inte antagen.

Behandlingen av ett förslag till en rättsakt kan framskrida fastän förlikningskommittén inte godkänner något gemensamt förslag. Detta är möjligt ifall rådet med kvalificerad majoritet, inom sex veckor efter det att den tidsfrist som beviljats förlikningskommittén löpt ut, på nytt bekräftar den gemensamma ståndpunkten eller de av parlamentet gjorda ändringsförslagen. I detta fall är rättsakten slutgiltigt antagen, om inte parlamentet med absolut majoritet av sina ledamöter inom sex veckor efter det att rådet bekräftat den gemensamma ståndpunkten avvisar den föreslagna rättsakten. I detta fall anses den föreslagna rättsakten inte vara antagen. Också i detta fall kan parlamentet alltså slutligt avvisa den föreslagna rättsakten.

Då parlamentet meddelar att det med absolut majoritet av sina ledamöter kommer att förkasta den gemensamma ståndpunkten skall det genast underrätta rådet om sina avsikter, varvid rådet kan sammankalla förlikningskommittén för att ytterligare redogöra för sin ståndpunkt. Förlikningskommittén har två månader på sig att nå en överenskommelse om ett gemensamt förslag.

Därefter antingen bekräftar Europaparlamentet med absolut majoritet av sina ledamöter att den slutgiltigt avvisar den gemensamma ståndpunkten, varpå den föreslagna rättsakten slutgiltigt anses som icke antagen, eller föreslår ändringar i den gemensamma ståndpunkten med absolut majoritet av sina ledamöter.

Bild 1. Lagstiftningsförfarandet i Europeiska unionen

Medbeslutandeförfarandet tillämpas på de flesta områden inom vilka man tidigare tillämpade enhällighetsförfarandet. Dessutom omfattas vissa nya sakområden av medbeslutandeförfarandet. Medbeslutandeförfarandet tillämpas ändå inte i den omfattning som planerats. T.ex. forsknings- och utvecklingsprogrammen (artikel 130 I) hör under detta förfarande, men dessa kräver enhälligt godkännande av rådet. Dessutom stadgar vissa artiklar såsom artikel 130 s om tre olika förfaranden, dvs. medbeslutande-, enhällighets- och samrådsförfarandet.

Utvidgningen av förfarandet vid godkännande

Genom Maastrichtfördraget utvidgades tillämpningsområdet för det förfarande vid godkännande som grundlagts i Europeiska enhetsakten. I Europeiska enhetsakten gällde förfarandet vid godkännande endast godkännandet av nya medlemsstater och av fördrag som skall ingås med tredje stater. Genom Maastrichtfördraget utvidgades förfarandet vid godkännande till att gälla bl.a. flera internationella fördrag än tidigare, en ändring av valsättet i fråga om företrädare i Europaparlamentet och en ökning av medborgarnas rörelsefrihet.

De flesta fall förutsätter godkännande med absolut majoritet av de avgivna rösterna, men i två fall krävs godkännande med kvalificerad majoritet i parlamentet. Dessa fall gäller godkännande av nya medlemsstater och ändring av valet av ledamöter till Europaparlamentet enligt de mål som nämns i artikel 138.3 i Maastrichtfördraget.

1.2.3. Budgetmakten och övervakningsmakten

Europaparlamentets lagstiftningsmakt har en nära anknytning till parlamentets budgetmakt. Genom många reformer har parlamentet utökat dessa rättigheter. Största delen av utgifterna i budgeten är ändå bundna av gemenskapens rättsakter och endast en liten del av utgifterna kommer till Europaparlamentets prövning.

Till Europaparlamentets förfogande står många former av övervakningsmetoder. Enligt Maastrichtfördraget kan parlamentet tillsätta en tillfällig undersökningskommitté, ta emot klagomål som hör till gemenskapens verksam-

hetsområde och utnämna en ombudsman som årligen skall ge en rapport om resultatet av sina undersökningar till parlamentet.

Parlamentet och dess ledamöter har rätt att framställa skriftliga och muntliga frågor till kommissionen och rådet. På en skriftlig fråga skall rådet svara inom två månader och kommissionen inom en månad. På en muntlig fråga har rådet fem veckors och kommissionen en veckas svarstid.

Kommissionen skall årligen för parlamentet framlägga en allmän rapport om unionens verksamhet. Berättelsen behandlas i parlamentets utskott men inte i plenum. Dessutom skall bl.a. Europeiska rådet avge en berättelse till Europaparlamentet om varje sammanträde och en årsberättelse om unionens utveckling.

Parlamentets godkännande krävs för utnämning av kommissionen. Parlamentet kan också ge sitt misstroendevotum åt kommissionen, ifall två tredjedelar av de givna rösterna och en majoritet av parlamentets ledamöter, stöder ett sådant. Parlamentet har också rätt att klaga i gemenskapens domstol i sådana fall där rådet eller kommissionen har försummat att fatta beslut.

1.3. Val av ledamöter till Europaparlamentet

Europaparlamentet är den enda institutionen i Europeiska gemenskaperna som tillsätts genom val. Efter Finlands, Sveriges och Österrikes anslutning till unionen har parlamentet 626 ledamöter, som väljs genom direkta val för fem år i taget. Enligt valrättsakten, som trädde i kraft år 1976, skall val av ledamöter i Europaparlamentet förrättas i alla medlemsstater under valårets juni månad under en tidsperiod på fyra dagar som sträcker sig från torsdag till söndag. Följande val efter valet i juni 1994 förrättas samtidigt i alla medlemsstater i juni 1999.

Ursprungligen har platserna mellan medlemsstaterna fördelats på basis av invånarantal. Ändå favoriserar förhållandet mellan invånarantalet och platsfördelningen klart de till invånarantalet små staterna. Tyskland, det till invånarantalet största landet, har 99 platser. De tre till invånarantalet därpå följande staterna Storbritannien, Italien och Frankrike har 87 platser. Spanien har 64, Nederländerna har 31, Grekland, Portugal och Belgien 25, Danmark 16, Irland 15 och Luxemburg 6 platser i

Europaparlamentet. Finland får enligt anslutningsfördraget 16 platser i Europaparlamentet, Österrike 21 och Sverige 22.

Av artikel 138.3 i Romfördraget framgår målet att välja medlemmar till Europaparlamentet med direkta val, så att ett enhetligt valsätt tillämpas i alla medlemsstater. Från år 1979 har valen varit direkta, men valsättet har inte ännu blivit enhetligt. Således baserar sig en mera detaljerad reglering av sättet att välja företrädare i Europaparlamentet tillsvidare på nationella system. Man har dock förenhetligat stadgandena om rösträtt och om valbarhet i andra medlemsstater än den vars medborgare unionsmedborgaren är.

I artikel 8 b.2 i Maastrichtfördraget stadgas om målet att säkra att varje medborgare i Europeiska unionen utan problem kan utöva sin rösträtt och är valbar vid val av företrädare i Europaparlamentet.

Varje unionsmedborgare har rösträtt och är vid val av företrädare i Europaparlamentet valbar under samma förutsättningar som medborgarna i den medlemsstat där han bor, trots att han inte själv är medborgare i denna stat. Både rösträtten och valbarheten förutsätter att medborgaren inte förlorat sin rösträtt eller valbarhet i valet av företrädare till Europaparlamentet i det land vars medborgare han är. Unionsmedborgaren kan välja om han vill rösta i det land vars medborgare han är eller i det land där han bor. I samma val av ledamöter till Europaparlamentet får ingen rösta eller ställa upp som kandidat i mera än en av unionens medlemsstater. EU:s bestämmelser om rösträtt och valbarhet granskas mera ingående nedan.

2. Nuläge

2.1. Tillämpligheten av gällande lagstiftning

Stadgandena om valproceduren vid statliga och kommunala val har under årtiondens lopp förenhetligats avsevärt. Detta har i synnerhet ökat valsäkerheten, men tillämpningen av ett enhetligt och bekant förfarande har eventuellt också inverkat på ökningen av röstningsaktiviteten. Procedurstadgandena för val av företrädare i Europaparlamentet kan också utformas så att det i valet är möjligt att i stor utsträck-

ning tillämpa samma förfarande som vi har blivit vana med vid allmänna val.

Stadgandena i lagen om riksdagsmannaval (391/69) är lämpliga som grund för förfarandet vid val av företrädare i Europaparlamentet. Specialstadganden som är nödvändiga vid sidan av dessa kan intas i en särskild lag om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet. I lagen skall finnas nödvändiga hänvisningsstadganden till lagen om riksdagsmannaval. Dylik lagstiftningsteknik har använts hos oss bl.a. vid stiftandet av lagen om val av elektorer vid presidentval och lagen om val av republikens president samt lagen om statlig folkomröstning (lagarna 571/87 och 574/87 samt 1076/91).

2.2. De ändringar i lagstiftningen som förutsätts av Europeiska unionen

Då nya valstadganden bereds måste det tas hänsyn till de stadganden om valförfarandet som gäller i EG. Det har länge strävat efter en sådan enhetlig valordning som det stadgas om i artikel 138.3 i Romfördraget, men tillsvidare har man inte nått resultat. Bestämmelser som gäller detta bereds dock för närvarande utgående från Europaparlamentes resolutioner i ärendet är bestämmelser som angår detta dock under beredning.

Enligt det av Europaparlamentet den 10 mars 1993 fattade principbeslutet skall:

- den enhetliga valordningen grunda sig på relativitet med beaktande av de avgivna rösterna i hela landet,

- medlemsstaterna bevilja rösträtt åt de medborgare från ett tredje land, som de har givit rösträtt åt i val på nationell nivå,

- röstningen ske på basis av listor som täcker hela landet, ett helt område eller hela valkretsar från vilka det skall väljas flera personer, om det används valkretsar från vilka det skall väljas endast en person kan högst 2/3 av platserna fördelas mellan dylika valkretsar och även i detta fall måste proportionaliteten förverkligas med tanke på hela landet,

- det vara möjligt att vid röstning enligt listor ställa kandidaterna i prioritetsordning,

- en rösttröskel på 3—5 % godkännas och

- begränsade specialarrangemang med hän-

syn till regionala faktorer godkännas, förutsatt att dessa arrangemang inte kränker proportionalitetsprincipen.

Vissa bindande exaktare bestämmelser om val av företrädare i Europaparlamentet är dock redan gällande i EG. Dessa skall beaktas då nationella valstadganden utfärdas. Dyliga bindande regler finns i den rättsakten om allmänna direkta val av företrädare i församlingen som ingår som bilaga i beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom, nedan valrättsakten, samt i Maastrichtfördraget (artikel 8 b.2) och i det i fördraget förutsatta rådets direktiv (93/103/EG) om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare, nedan direktivet.

Enligt artikel 1 i valrättsakten skall, såsom t.ex. hos oss i riksdagsmannavalen, valen vara direkta och rösträtten allmän. Ingen får dock rösta två gånger, dvs. i två olika medlemsländer (artikel 8 i valrättsakten).

Också fördelningen av parlamentsledamotsplatserna har fastställts, senast i december 1992 med tanke på valet år 1994. En bestämmelse som gäller detta ingår i artikel 2 i valrättsakten. Finland har, såsom ovan framkommit, enligt anslutningsfördraget erhållit 16 platser i Europaparlamentet.

Europaparlamentets mandattid är fem år (artikel 3 i valrättsakten). Medlemsstaterna kan i viss utsträckning välja valdagen. Valet skall dock förrättas under samma tidsperiod som börjar på torsdag morgon och slutar därpå följande söndag kväll (artikel 9.1 i valrättsakten). EG:s råd har i tiderna valt en viss tidsperiod i juni till tidpunkt för det första valet av företrädare i Europaparlamentet. På basis av detta bestäms också tidpunkten för de följande valen (artikel 10 i valrättsakten). Det finns inga bestämmelser om förhandsröstning, däremot nog om möjligheten att hålla valet i två skeden, där det första valet måste ordnas inom den fastställda tiden.

Rösträkningen kan inte inledas förrän röstningen också i den sista medlemsstaten har avslutats (artikel 9.2 i valrättsakten). Europaparlamentet granskar fullmakterna för dem som blivit valda (artikel 11 i valrättsakten). Ifall ett parlamentsmandat blir ledigt under mandatperioden, t.ex. genom att parlamentsledamoten har förlorat sin valbarhet, reglerar

nationella stadganden hur mandatet skall fyllas för återstoden av mandatperioden (artikel 12 i valrättsakten).

Enligt artikel 6 i valrättsakten är vissa ämbeten och uppdrag oförenliga med uppdraget som ledamot av Europaparlamentet. Dessa ämbeten och uppdrag är följande:

1) medlemskap i regeringen i en medlemsstat,

2) ledamotskap i Europeiska gemenskapernas kommission,

3) uppdrag som domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol,

4) ledamotskap i Europeiska gemenskapernas revisionsrätt,

5) medlemskap i Rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen eller Europeiska atomenergigemenskapen,

6) medlemskap i sådana kommittéer eller andra organ som tillsatts enligt fördragen om upprättande av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapens medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgifter,

7) uppdrag som styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken,

8) tjänst eller annan anställning i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan.

De i valrättsakten uppställda kraven måste beaktas då nationella stadganden utfärdas. Dessutom kan varje medlemsstat stadga att något annat ämbete, tjänst, uppdrag eller uppgift är oförenlig med uppdraget som ledamot av Europaparlamentet. En medlem av ett nationellt parlament kan dock enligt artikel 5 i valrättsakten vara ledamot av Europaparlamentet.

När Maastrichtfördraget trädde i kraft förutsattes det i fördraget att medlemsstaterna vid val av företrädare i Europaparlamentet på samma villkor som åt sina egna medborgare beviljar rösträtt åt alla sådana medborgare i en annan EU-medlemsstat som stadigvarande bor i landet samt att dyliga medborgare i en annan EU-medlemsstat på motsvarande sätt är valbara till Europaparlamentet.

Det direktiv som förutsatts i Maastrichtfördraget innehåller exaktare bestämmelser om

unionsmedborgarnas rösträtt och om valbarhet vid val av företrädare i Europaparlamentet i en annan stat än den stat vars medborgare man är (hemstat). Utgångspunkten är att en unionsmedborgare kan välja ifall han röstar i sin hemstat eller i den stat där han bor (bosättningsstat). Denna rätt att välja gäller också rätten att ställa upp som kandidat. Den nationella vallagstiftningen reglerar närmare förutsättningar för rösträtt och valbarhet, men en jämställd behandling av unionsmedborgarna måste tryggas. Om det i den nationella lagstiftningen stadgas att valbarhet och rösträtt förutsätter boende i landet under en viss tid, skall den tid personen i fråga har bott i en annan medlemsstat också beaktas när denna tid beräknas.

Direktivet förbjuder dubbelröstning i samma Europaparlamentsval. Det är också förbjudet att ställa upp som kandidat i samma val i två olika medlemsstater.

Om en unionsmedborgare har bestämt sig för att rösta i sin bosättningsstat måste han anmäla om detta. Anmälan innebär att man avstår från att rösta i hemstaten. För att förhindra dubbelröstning skall bosättningsstatens myndigheter meddela hemstatens myndigheter vilka av medborgarna som har meddelat att de kommer att utöva sin rösträtt i bosättningsstaten. Bosättningsstatens myndighet kan också kontrollera med hemstatens myndigheter om en unionsmedborgare som anmält sitt intresse att rösta möjligen förlorat sin rösträtt i hemstaten.

För att kunna ställa upp som kandidat i bosättningsstaten skall unionsmedborgaren vara valbar. Om en kandidat inte är valbar kan detta grunda sig på lagstiftningen eller på myndighetsbeslut antingen i hem- eller bosättningsstaten. Man kan alltså inte återfå förlorad valbarhet genom att flytta till en annan medlemsstat. En unionsmedborgare som ställs upp som kandidat måste avge en försäkran om att han inte är uppställd som kandidat i någon annan medlemsstat. Myndigheterna i bosättningsstaten skall kräva att de unionsmedborgare som ställs upp som kandidater förelägger ett intyg som utfärdats av myndigheterna i deras hemland om att de inte har förlorat sin valbarhet och att myndigheterna inte känner till andra faktorer som kan innebära att de inte är valbara. Om det i hemstaten har konstaterats att en unionsmedborgare inte är valbar är

detta bindande för bosättningsstatens myndigheter.

Angående utövande av rösträtt och valbarhet har det i direktivet ytterligare stadgats om tidsfrister, handlingar som skall presenteras om man vill utnyttja dessa rättigheter, ändringssökande, informationsplikt för hem- och bosättningsstatens myndigheter samt om vissa undantag, som gäller främst Luxemburg, i den allmänna regleringen.

Det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet skall enligt anslutningsfördraget förrättas inom de två första åren efter att en ny medlemsstat blivit medlem.

2.3. Valordningar i Europeiska unionens medlemsstater

2.3.1. Allmänt

Redan i Romfördraget har det givits uttryck för målet att genom direkta val välja företrädare i Europaparlamentet och att tillämpa en enhetlig valordning i alla medlemsstater. Detta mål har ändå inte förverkligats. Således grundar sig den detaljerade regleringen av valsättet vid Europaparlamentsval på de nationella systemen. Detta betyder att det vid Europaparlamentsval tillämpas lika många valordningar som det finns medlemsstater i unionen.

Medlemsstaterna behöver inte vid nationella val tillämpa den valordning som tillämpas vid Europaparlamentsval. I Frankrike tillämpas t.ex. ett proportionellt valsätt i Europaparlamentsval och hela landet utgör då en enda valkrets. Rösttröskeln är fem procent. Ändå tillämpas i nationella val i Frankrike ett majoritetsvals system i två steg, enligt vilket det i det första valet krävs absolut majoritet för att bli vald och i det eventuella andra valet enkel majoritet.

I Europaparlamentsval används endast i Storbritannien, med undantag av Nordirland, ett majoritetsvalsätt. I andra medlemsstater tillämpas proportionellt valsätt. De valförfaranden som används kan indelas i talserieförfarandet och kvotförfaranden. I de förstnämnda delas antalet röster de partier som inte hör till något valförbund eller valförbundens röstetal med stigande tal för beräkning av jämförelsetalen på basis av vilka platserna skall fördelas. I de olika formerna av kvotförfarande ges ett mandat mot ett visst röstetal. I sex

länder, dvs. i Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Portugal och Spanien räknas rösterna och fördelas mandaten genom den till talserieförfarandet hörande d'Hondtska röst-räkningsmetoden. Frankrike och Tyskland har en rösttröskel på fem procent. Olika varianter av kvotförfarandet tillämpas i Grekland, Irland, Italien, Luxemburg och Tyskland.

I sju stater utgör hela landet en enda valkrets. Dessa länder är Danmark, Frankrike, Grekland, Luxemburg, Nederländerna, Portugal och Spanien. Landet har indelats i flera valkretsar i fyra länder, i Belgien, Irland, Italien och Storbritannien. I Tyskland kan partierna ställa upp kandidater antingen på en nationell lista eller en delstats lista.

I alla medlemsstater krävs åtminstone 18 års ålder för rösträtt. Lägsta åldern för valbarhet varierar i olika medlemsstater mellan 18 och 23 år. Enligt Maastrichtfördraget har varje unionsmedborgare rätt att ställa upp som kandidat på samma villkor som medborgaren i bosättningsstaten.

Väljarna kan i fem länder, dvs. i Frankrike, Grekland, Portugal, Spanien och Tyskland, inte ändra ordningen på kandidaterna på listan. I fem medlemsstater, dvs. i Belgien, Danmark, Italien, Luxemburg och Nederländerna, kan man ändra kandidaternas ordning genom förfarandet för röstsplittning. I Luxemburg kan väljarna dessutom fördela sina röster på kandidater på flera olika listor.

I sex länder, dvs. i Danmark, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Portugal, fylls en tom plats av den första kandidat på samma lista som inte blivit vald. I Belgien, Irland och Tyskland fylls de tomma platserna med suppleanter. I Spanien fylls de tomma platserna enligt ordningen på den riksomfattande listan. I Grekland fylls de tomma platserna med suppleanter från samma lista, ifall de inte är kandidater i det direkta valet.

2.3.2. Valordningen i vissa medlemsstater i Europeiska unionen

Nederländerna

Då Nederländerna väljer sina 31 företrädare till Europaparlamentet bildar hela landet ett enda valområde. Nederländska medborgare som har fyllt 18 år och 18 år fyllda unions-

medborgare som är bosatta i Nederländerna har rätt att ställa upp som kandidater.

Politiska partier kan med en handling som är undertecknad av 25 personer upprätta en kandidatlista. En lista kan innehålla högst 40 namn.

Varje röstberättigad kan ge sin röst antingen åt en lista eller åt en kandidat på en lista. De röstande kan ändra namnordningen på listan.

Belgien

Belgien indelas i den flamländska valkretsen, den vallonska valkretsen och en tyskspråkig valkrets och Bryssels valkrets. I det flamländska området, Flandern och i en del av Bryssels valkrets väljs 14 av Belgiens 25 företrädare. I det franskspråkiga området, Vallonien och i en del av Bryssels valkrets väljs 10 företrädare. I det tyskspråkiga området väljs en företrädare.

Varje röstberättigad kan ge sin röst antingen åt en lista eller åt en kandidat på en lista. Rösterna räknas och platserna fördelas enligt den d'Hondtska metoden. Belgiska medborgare som har fyllt 21 år och 21 år fyllda i Belgien bosatta unionsmedborgare har rätt att ställa upp som kandidater i Europaparlamentsvalet.

Åtminstone fem belgiska parlamentsledamöter eller åtminstone 5 000 registrerade väljare kan med sin underskrift bilda en kandidatlista. Dessutom kan åtminstone fem parlamentsledamöter eller åtminstone 1 000 registrerade väljare ställa upp en kandidat.

Irland

Landet är indelat i fyra valkretsar när Irlands 15 företrädare väljs till Europaparlamentet. Platserna fördelas enligt valområden på följande sätt: Dublin, Munster och Leinster väljer vardera fyra samt Connacht/Ulster tre företrädare till Europaparlamentet.

I valet tillämpas ett proportionellt valsätt där man använder ett flyttningsröstningsförfarande (*single transferable vote*). Varje röstande ger sin röst åt en kandidat. Dessutom ställer väljarna kandidaterna i preferensordning enligt vem rösterna borde ges åt ifall den som är på första förslag redan har erhållit mera röster än vad som krävs för att bli vald eller har fått för litet röster och är därmed blivit utesluten.

Rätt att ställa upp som kandidat har ir-

ländska medborgare som fyllt 21 år och 21 år fyllda på Irland bosatta unionsmedborgare.

Valbara personer kan ställa upp som kandidater. Dessutom kan partierna ställa upp kandidater. Garantibeloppet för varje kandidat är 1 000 irländska pund som återbetalas ifall kandidaten får minst en tredjedel av rösterna, vilket behövs för att bli vald.

Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland

Landet väljer 87 företrädare till Europaparlamentet från fyra valkretsar. Platserna fördelas mellan valkretsarna enligt följande: England väljer 71, Skottland åtta, Wales fem och Nordirland tre företrädare.

Englands, Skottlands och Wales företrädare väljs genom tillämpning av ett majoritetsvalsätt i varje valkrets. Nordirlands tre företrädare väljs genom tillämpning av samma förfarande som på Irland.

Rätt att ställa upp som kandidat har landets medborgare som fyllt 21 år och 21 år fyllda i Storbritannien eller Nordirland bosatta unionsmedborgare.

Förutom partier kan kandidater ställas upp också av en grupp bestående av 30 röstberättigade. Ett tilläggskrav är att ett garantibelopp på 750 pund betalas.

Luxemburg

Då Luxemburg väljer sina sex företrädare till Europaparlamentet bildar hela landet en valkrets. Det finns fyra röstningsområden.

Varje röstberättigad har sex röster. Väljarna kan ge sina röster antingen helt åt en lista eller fördela rösterna mellan kandidaterna. En lista kan innehålla högst 12 kandidater. Ifall väljarna ger alla sina röster åt en lista som har mindre än sex kandidater, får denna lista endast lika många röster som den har kandidater.

Rätt att ställa upp som kandidat har 21 år fyllda luxemburgska medborgare och i Luxemburg bosatta unionsmedborgare.

Kandidater kan ställas upp av en grupp på minst 25 registrerade väljare, av en medlem av Europaparlamentet, av folkammaren eller en grupp på åtminstone tre medlemmar av stadsfullmäktige.

I EU:s råds direktiv beviljas Luxemburg

vissa undantag i den allmänna regleringen av rösträtt och valbarhet. Dessa undantag beror på det stora antalet utlänningar i landet.

Frankrike

Hela landet är ett valområde då Frankrikes 87 företrädare väljs till Europaparlamentet. Rätt att ställa upp som kandidat har 23 år fyllda franska medborgare och i Frankrike bosatta unionsmedborgare.

De röstberättigade röstar på en lista. Man kan inte ändra på kandidaternas ordning på listan. Rösttröskeln är fem procent.

Tyskland

Landets 99 företrädare väljs från nationella listor och delstatslistor. Rätt att ställa upp som kandidat har varje tysk medborgare som fyllt 18 år och 18 år fyllda i landet bosatta unionsmedborgare.

Politiska partier och andra sammanslutningar som strävar efter att påverka det samhälleliga beslutsfattandet kan ställa upp med en kandidatlista. Ifall dessa inte har minst fem representanter i förbundsdagen eller delstatsparlamentet skall de samla 4 000 namn för en nationell lista och 2 000 namn för en delstatslista.

Tomma platser fylls med suppleanter, som väljs samtidigt som de egentliga kandidaterna. På en nationell lista tillämpas en rösttröskel på fem procent.

Danmark

Hela landet utgör en enda valkrets då Danmarks 16 företrädare väljs till Europaparlamentet. Färöarna och Grönland hör inte till valkretsen. Röstningen sker enligt röstningsområden.

Varje röstberättigad kan ge sin röst antingen åt en lista eller åt en kandidat på en lista. Vid rösträkningen fördelas rösterna mellan kandidaterna och listorna enligt röstningsområden, varefter de räknas ihop för hela landet. De kandidater som på de enskilda listorna har fått de flesta antalet röster i hela landet blir valda.

Varje dansk medborgare som fyllt 18 år och

varje 18 år fyllda i Danmark bosatta unionsmedborgare har rätt att ställa upp som kandidat.

Partier som är företrädade i det nationella parlamentet kan ställa upp kandidater. Också andra partier kan uppställa kandidater ifall de har erhållit ett understöd på åtminstone två procent i det senaste valet. En lista kan ha högst 20 kandidater. Partierna avgör namnordningen på partilistorna. Gemensamma listor är tillåtna.

2.4. De nya stadganden som behövs

Såsom ovan framkommit skulle valordningen för val av företrädare i Europaparlamentet till stor utsträckning kunna bygga på de stadganden som gäller vid andra val. Detta förutsätter en viss mängd av hänvisningsstadganden. Vissa tvingande EG-normer skall också intas i den vallag som skall sättas i kraft i Finland. Dessutom skall i lagen tas in vissa specialstadganden med hänsyn till den speciella natur dessa val har eller nationella premisser. Dylika stadganden är nödvändiga bl.a. gällande valområdesindelningen, röstningsdagen, uppställandet av kandidater och den tillämpliga valordningen. Dessa stadganden behandlas närmare nedan.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Den valordning som tillämpas vid allmänna val i Finland är en av de äldsta i Europa. Till sina grundprinciper har valordningen bevarats oförändrad i nästan 90 år, även om man har förbättrat den tekniskt. Stadgandena rörande riksdagsmannaval, kommunala val och val av republikens president är också till många vid de olika valen under de senaste årtionden blivit mycket bekant. Den har visat sig fungera väl, vilket bl.a. den även internationellt sett höga röstningsgraden och höga röstningssäkerheten tyder på. Också vid val av företrädare i Europaparlamentet är dylika omständigheter och resultat eftersträfvansvärda. Därför är det befogat att till grund för valordningen också vid dessa parlamentsval ta den för oss bekanta valordning som tillämpas vid allmänna val.

De grundprinciper på vilka också valet av företrädare i Europaparlamentet skall basera sig är bl.a. principen om allmän och enhetlig rösträtt, röstning inför myndighet, möjlighet till förhandsröstning, bruket av listor med en kandidat, tillåtande av valförbund, tillämpning av proportionalitetsprincipen vid fastställandet av valresultatet och en viss valkretsindelning.

Eftersom de politiska grupperingarna har betydande inverkan på Europaparlamentets beslut skall valordningen gynna en så bred representation som möjligt. Kravet på att proportionalitetsprincipen skall tillämpas ställer dock i praktiken gränser för uppnåendet av detta mål.

3.2. De viktigaste förslagen

3.2.1. Valordning

Indelning av landet i valområden och valkretsar

Som det har konstaterats ovan förutsätts i Europaparlamentets resolution från år 1993 att den enhetliga valordning som är under utveckling skall grunda sig på proportionalitet och beakta de avgivna rösterna inom hela landet. I samma resolution nämns att medlemsstaterna före de övergår till en enhetlig valordning stegvis kan vidta åtgärder som siktar på förverkligandet av proportionalitetsprincipen.

Sett också från de nationella utgångspunkterna är det av betydelse att proportionaliteten förverkligas så som det förutsätts i resolutionen. På detta sätt kan man få företrädare i Europaparlamentet från så många partier som möjligt.

Eftersom endast 16 företrädare väljs kan landet inte utan att förvandlas till ett majoritetsval vara indelat i 15 valkretsar, som det är i riksdagsmannavalen. Om en indelning i valkretsar anses vara nödvändig skall indelningen till väsentliga delar vara annorlunda. I de diskussioner som förts i ärendet har man främst koncentrerat sig på en indelning av landet i två till fyra valområden. I provräkningar har man dock konstaterat att det uppställda målet om en tillräckligt stor proportionalitet och möjligast bred representation i Europaparlamentet inte kan uppnås på något

annat sätt än genom att landet vid uppställningen av kandidater och vid val inte alls indelas i valkretsar.

På basis av detta föreslås att landet räknas som en enda valkrets och företrädarplatserna fördelas mellan partierna, valförbunden, de gemensamma listorna och valmansföreningarna enligt det röstetal de erhållit i hela landet. Hur valresultatet skall räknas för partierna och de andra nämnda grupperna utreds närmare nedan.

När företrädarna väljs skall dock också regionala aspekter beaktas i mån av möjlighet, så att inte en alltför stor del av ledamöterna är från södra Finland eller endast från huvudstadsregionen. Också enligt Europaparlamentets resolution från år 1993 är detta inom vissa gränser möjligt genom specialarrangemang, även om dessa arrangemang inte får kränka proportionalitetsprincipen. Detta har inverkan också på landskapet Ålands ställning, som behandlas separat nedan.

För att trygga regional representation i Europaparlamentet föreslås att landet för uppställande av kandidater och för val av dem indelas i fyra valområden. På basis av valkretsarna i lagen om riksdagsmannaval skall dessa valområden vara följande:

1) södra valområdet, som omfattar Helsingfors stad och Nylands läns valkretsar,

2) västra valområdet, som omfattar Åbo läns södra och norra valkretsar, landskapet Ålands valkrets och Tavastehus läns södra och norra valkretsar,

3) östra valområdet, som omfattar Kymmenne, St Michels, Kuopio, Norra Karelen och Mellersta Finlands läns valkretsar, samt

4) norra valområdet, som omfattar Vasa, Uleåborg och Lapplands läns valkretsar.

Kandidaterna skall i regel uppställas valområdesvis, men av ett parti, ett valförbund eller på en gemensam lista kan även alternativt uppställas kandidater för hela landet. En enskild valmansförening skall dock alltid ställa upp kandidaterna valområdesvis. De olika alternativen för uppställningen av kandidater behandlas mera ingående nedan.

Också valresultatet beror i viss mån på om det av ett parti, ett valförbund eller på en gemensam lista uppställts kandidater valområdesvis eller för hela landet. Denna fråga behandlas mera ingående nedan.

För det tekniska genomförandet av valet skall landet dessutom vara indelat i 15 valkret-

sar enligt vad som stadgas i 1 § lagen om riksdagsmannaval. Valkretsarnas centralnämnder skall sköta bl.a. om rösträkningen i valkretsen. Varje kommun skall dessutom vara indelad i röstningsområden enligt vad som stadgas i 3 § kommunala vallagen (361/72). Valnämnderna inom röstningsområdena skall i normal ordning sköta bl.a. valförrättningen inom röstningsområdet under valdagen.

Rösträtt

De finska medborgarnas rösträtt i Europaparlamentsvalet skall fastställas enligt samma principer som vid andra statliga val och vid rådgivande folkomröstningar. Stadganden om detta finns i 6 § riksdagsordningen. Enligt den är en finsk medborgare som före valåret fyllt 18 år valberättigad. En i Finland stadigvarande bosatt utländsk medborgare som fyller ålderskravet och som beviljas finskt medborgarskap före vallängden uppgörs blir valberättigad.

Som det har konstaterats ovan förutsätts i unionsfördraget att medlemsstaterna vid val av företrädare i Europaparlamentet beviljar rösträtt åt alla i landet stadigvarande bosatta medborgare i andra EU-medlemsstater på samma villkor som åt sina egna medborgare. Direktivet innehåller närmare bestämmelser om unionsmedborgarnas rösträtt. Dessa bestämmelser är bindande, och stadgandena om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet måste uppgöras enligt dessa.

Alla unionsmedborgare som har i lagen om hemkommun (201/94) avsedd hemkommun i Finland skall ha rösträtt på samma villkor som en finsk medborgare, förutsatt att unionsmedborgaren inte i sin hemstat har förlorat sin rösträtt i Europaparlamentsval. Detta innebär i praktiken att alla unionsmedborgare som före valåret fyllt 18 år och som när vallängden uppgörs är stadigvarande bosatta i Finland kan rösta här vid val av företrädare i Europaparlamentet.

Av direktivet följer att ingen i samma Europaparlamentsval får rösta i mer än en medlemsstat i Europeiska unionen. Detta innebär att unionsmedborgare i tid före valet måste välja var de röstar. I direktivet finns detaljerade regler om uppfyllandet av denna förpliktelse och om informationsutbytet mellan medlemsstaterna angående användning av rösträtten.

En förutsättning för att en unionsmedborga-

re skall få använda sin rösträtt i Finland är att han skriftligen har meddelat den behöriga myndigheten att han vid val av företrädare i Europaparlamentet vill utöva sin rösträtt i Finland. Denna anmälan skall kunna göras t.ex. redan i samband med flyttningsanmälan, men den skall också kunna göras senare. Man skall när som helst kunna återta anmälan. De blanketter för anmälan som tas i bruk skall uppgöras på sådana språk som kan förstås av dem som skall göra anmälan.

Villkoret i Europaparlamentets resolution från år 1993 om beviljande av rösträtt åt sådana medborgare från tredje land som redan har rösträtt i statliga val leder inte till några ändringar i vallagstiftningen i Finland, eftersom en här i landet stadigvarande bosatt utlänning under vissa förutsättningar har rösträtt i kommunalval.

Valbarhet

Valbarheten vid val av företrädare i Europaparlamentet skall i regel fastställas enligt samma principer som vid andra allmänna val. Den som är röstberättigad skall enligt detta också kunna uppställas som kandidat i valet. Finska medborgare skall vara valberättigade oberoende av hemort, alltså även om de bor utomlands.

I Maastrichtfördraget förutsätts att medlemsstaterna beviljar också alla i landet stadigvarande bosatta unionsmedborgare valbarhet på samma villkor som de egna medborgarna. Direktivet innehåller närmare bestämmelser också om denna rätt.

Valbarheten fastställs enligt samma kriterier som vid riksdagsmannavalet. Personer som står under förmynderskap och krigsmän kan därför inte uppställas som kandidater.

Av artikel 6 i valrättsakten följer att innehavare av vissa ämbeten och uppdrag inte kan vara företrädare i Europaparlamentet eftersom handhavandet av dessa tjänster inte anses vara förenligt med innehav av uppdraget som företrädare i Europaparlamentet. Dessa ämbeten och uppdrag nämns ovan i punkt 2.2.

I den nationella lagstiftningen kan stadgas att också andra ämbeten och uppdrag är oförenliga med uppdraget som ledamot av Europaparlamentet. Det föreslås att sådana innehavare av höga ämbeten och uppdrag som inte enligt riksdagsordningen kan vara riks-

dagsledamöter inte heller skall kunna vara företrädare i Europaparlamentet. Dylika ämbeten och uppdrag är tjänsterna som justitiiekansler och justitiiekanslersadjoint samt tjänsterna som medlem vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, liksom även uppdraget som riksdagens justitieombudsman och biträdande justitieombudsman samt ämbetet som republikens president. Innehavarna av ämbeten och uppdrag som är oförenliga med uppdraget som ledamot i Europaparlamentet kan nog ställa upp som kandidater i valet men de måste avstå från sin tjänst eller sitt uppdrag om de väljs till företrädare i Europaparlamentet.

Enligt direktivet får ingen ställa upp som kandidat i två olika medlemsstater i samma Europaparlamentsval. Direktivet innehåller också bestämmelser gällande övervakningen av att detta förbud iakttas och bestämmelser om vad som skall beaktas vid konstaterande av valbarheten vid kandidatuppställningen.

Dubbelmandat

Enligt artikel 5 i valrättsakten kan en medlem i det nationella parlamentet vara ledamot av Europaparlamentet. I artikel 6 i valrättsakten ingår en förteckning över uppdrag, vars innehavare inte kan vara ledamöter i Europaparlamentet. Tills en enhetlig valordning träder i kraft kan medlemsstaterna genom nationella valstadganden bestämma vilka andra uppgifter som står i konflikt med ledamotskap i parlament. Trots detta har det ansetts att man inte genom nationella stadganden kan förbjuda riksdagsmännen att också vara ledamöter av Europaparlamentet. Detta beror på att valrättsaktens bestämmelser är bindande. Ändå är ett dylikt dubbelmandat uttryckligen förbjudet i vallagstiftningen i Belgien, Spanien och Grekland. Även i Frankrike behandlas i nationalförsamlingen ett lagförslag som gäller denna fråga. Juridiskt sett kan ett dylikt förbud inte utfärdas, men Europeiska kommissionen har ändå inte väckt talan på grund av förbud mot dubbelmandat mot någon medlemsstat vid EG:s domstol. Detta kommer knappast heller att ske, ifall Europaparlamentet inte kräver det. Eftersom Europaparlamentet å sin sida förhåller sig negativt till dubbelmandat kommer man knappast att ingripa i saken.

I sitt svar på en skriftlig fråga som ställdes av Europaparlamentet år 1986 angående den belgiska lagstiftningen har kommissionen motiverat sitt val att inte ingripa i ärendet med att de största politiska partierna i medlemsstaterna har strävat efter att inte uppmuntra dubbelmandat, eller t.o.m. förbjudit detta. Inom Europaparlamentet utgår man från att saken skall skötas genom politiska beslut i medlemsländerna. I praktiken har endast en liten del av ledamöterna ett dubbelmandat, i detta skede drygt 30 ledamöter, dvs. ca 5 % av ledamöterna i Europaparlamentet.

Det förutsätts dock att en ny medlemsstat väljer de första företrädarna i Europaparlamentet bland landets parlamentsledamöter. Av denna orsak kommer alla de första i Finland valda företrädarna i Europaparlamentet att ha ett dubbelmandat under den tid de ännu efter att blivit valda till företrädare i Europaparlamentet är riksdagsmän. Anslutningsfördraget förutsätter inte att de förblir riksdagsmän tills det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet har hållits.

Eftersom det hör till uppdraget som ledamot i Europaparlamentet att förutom att delta i sessionerna också delta i de ständiga kommittéernas och partigrupperingarnas sammanträden, måste parlamentsledamoten redan för att kunna delta i dessa sammanträden i allmänhet vara borta från riksdagsarbetet åtminstone 200 dagar om året. Om frånvaron pågår en längre tid förhindras det normala riksdagsarbetet avsevärt. Därför är det klart att ett dubbelmandat inte lämpar sig väl för ledamotskap i Europaparlamentet. Eftersom dubbelmandat ändå inte kan förbjudas i lag borde man genom politiska beslut nå en tillfredsställande lösning. I detta avseende skulle det vara möjligt att förfara som i många andra medlemsstater i Europeiska unionen, dvs. reglera frågan i partiernas eller deras riksdagsgruppers stadgar. Partierna skulle låta sina medlemmar bestämma vilket uppdrag de vill åta sig att sköta, om de blir invalda både i riksdagen och Europaparlamentet.

I sitt svar på regeringens proposition med förslag till lagstiftning angående förrättande av val av företrädare för Finland i Europaparlamentet har riksdagen förutsatt att det genom praktiska arrangemang skall vara möjligt att förhindra dubbelmandat för riksdagsmän innan det första valet i Finland av företrädare i

Europaparlamentet förrättas. Saken skall enligt riksdagens uttalande vid behov skötas genom lagstiftningsåtgärder.

Man kan inverka på villigheten att sköta ett dubbelmandat också genom att göra ett dubbelmandat så inattraktivt som möjligt genom stadgandena om ledamöternas arvoden. I lagen den 16 december 1994 om ändring av 1 § lagen om riksdagsmannaarvode (1185/94) har därför stadgats att nio tiondelar av det arvode och den kostnadsersättning som enligt lagen om riksdagsmannaarvode beviljas riksdagsmännen skall innehållas av dem som valts till företrädare i Europaparlamentet.

I sitt betänkande av den 7 december 1994 (GrUB 8/1994 rd) har riksdagen ansett att det i praktiken är omöjligt att samtidigt på ett sakenligt sätt sköta både ett riksdagsmannauppgift och uppdraget som företrädare i Europaparlamentet. Utskottet har ansett att detta faktum talar för starkare, i författning reglerade arrangemang än vad som föreslagits i regeringens proposition. Avsikten är att förhindra att en riksdagsman, som med stöd av den lag som skall stiftas blir vald till företrädare i Europaparlamentet, skall kunna fortsätta i nästa riksdag som väljs vid riksdagsmannavalet på våren 1995. Av denna orsak har utskottet, i samband med att det givit ett utlåtande som motsvarar riksdagens ovan nämnda utlåtande om ordnande av frågan om dubbelmandat innan det första direkta valet, föreslagit tillfälliga lagstiftningsåtgärder för förebyggande av de olägenheter som dubbelmandat förorsakar. I lagen den 16 december 1994 om tillfällig ändring av riksdagsordningen (1186/94), som stiftats enligt utskottets förslag, stadgas att riksdagsmannauppgiftet inte upphör på grund av att riksdagsmannen har valts till företrädare i Europaparlamentet, men att handhavandet av riksdagsmannauppgiftet dock avbryts för den tid företrädaruppdraget handhas. Under denna tid får riksdagsmannen inte delta i riksdagsarbetet utan hans suppleant träder i stället för honom för att handha riksdagsmannauppgiftet. Lagen tillämpas räknat från den tidpunkt då riksdagen första gången sammanträder efter följande riksdagsmannaval och den gäller till dess fullmakterna för de ledamöter som valts vid det första valet av företrädare har godkänts i Europaparlamentet. I lagen om temporärt undantag från lagen om riksdagsmannaarvode, utfärdad samma dag, stadgas dessutom att hela det arvode och

den kostnadsersättning som avses i lagen om riksdagsmannaarvode innehålls hos en riksdagsman vars riksdagsmannauppsdrag handhas av hans suppleant under den tid han handhar uppdraget som företrädare i Europaparlamentet.

Uppställande av kandidat

Enligt artikel 137 i Romfördraget är företrädarna i Europaparlamentet företrädare för folken i medlemsstaterna. Också statsmakten i Finland tillkommer enligt 2 § 1 mom. regeringsformen folket, som företräds av dess till riksdag församlade representation. Principen om demokrati har i Finland alltid varit utgångspunkten då stadganden om kandidatuppställningen i val utfärdats och ändrats.

Eftersom endast en liten del av folket tillhör politiska partier har man genom rätten att bilda valmansföreningar velat säkra att alla medborgare har en jämlik möjlighet att inverka på kandidatuppställningen vid val. Å andra sidan kan partierna direkt uppställa sina kandidater utan att bilda valmansföreningar, även om de måste ställa upp sina kandidater på ett sätt som tryggar medlemmarnas demokratiska inflytande, dvs. genom interna medlemsomröstningar inom partiet. Det förutsätts att partiernas stadgar innehåller bestämmelser om medlemsomröstning vid riksdagsval. Till den del det saknas bestämmelser i stadgarna skall vad som stadgas om detta i 26 b—26 f §§ lagen om riksdagsmannaval tillämpas (26 a § 3 mom.).

Det finns för tillfället 22 partier i partiregistret. För att grunda ett parti förutsätts enligt 2 § partilagen (10/69) 5 000 vid riksdagsmannaval valberättigade anhängare. För att bilda en valmansförening krävs i riksdagsval enligt 31 a § lagen om riksdagsmannaval minst 100 röstberättigade personer från samma valkrets och i kommunalval enligt 20 § 1 mom. lagen om kommunalval i regel minst 10 röstberättigade kommunmedlemmar. Vid val av republikens president har enligt 23 a § regeringsformen, förutom ett sådant registrerat parti från vars kandidatlista minst en riksdagsman blivit vald vid det senast förrättade riksdagsmannavalet, också 20 000 valberättigade personer rätt att ställa upp en presidentkandidat. Genom dessa stadganden har man i Finland säkrat demokratin vid uppställande av kandidater i allmänna val.

Till valordningen för allmänna val hör ytter-

ligare det faktum att partierna kan bilda valförbund vid uppställandet av kandidater och att valmansföreningar kan bilda gemensamma listor.

De allmänna valen har i Finland redan i 40 år varit personval. År 1953 upphörde man slutgiltigt med de s.k. långa listorna vid kommunalval och vid riksdagsmannaval år 1954. Således är de långa listorna redan främmande för vår politiska tradition.

Bruket av långa listor har ansetts öka partibundenheten. Ur en demokratisk synvinkel sett finns det inga hållbara grunder för att på nytt ta i bruk listval. Eftersom det vid det fungerande och klara personvalsystem som används inte har kunnat påvisas sådana brister att det borde ersättas med listval finns det goda skäl till att också vid valen av företrädare i Europaparlamentet basera kandidatuppställningen på personvalsystemet, som är känt också från andra allmänna val.

Det föreslås att partierna och valmansföreningarna skall kunna ställa upp kandidater vid val av företrädare i Europaparlamentet. Partierna skall kunna bilda valförbund och valmansföreningarna skall kunna bilda gemensamma listor. Om partierna bildar valförbund inom ett visst valområde, är de dock tvungna att bilda motsvarande valförbund inom alla valområden där dessa partier uppställer kandidater.

För att bilda en valmansförening inom ett valområde krävs åtminstone 1 000 valberättigade personer från valkretsar som hör till samma valområde. Valmansföreningarna får inlämna en gemensam lista. Den gemensamma listan skall ha en gemensam beteckning om vilken i tillämpliga delar gäller vad som i lagen om riksdagsmannaval stadgas om en gemensam listas beteckning. Vid sammanställningen av kandidatlistorna skall ovanför en gemensamma lista eller en till den gemensamma listan ansluten valmansförening tydligt antecknas den gemensamma listans beteckning.

Partiernas kandidater skall ställas upp på ett sätt som tryggar medlemmarnas demokratiska inflytande enligt vad som närmare bestäms i partiernas stadgar. Ifall partiet har minst två kretsorganisationer inom samma valområde eller om kandidaterna uppställs för hela landet, skall kretsorganisationerna komma överens om hur partiets kandidater ställs upp. Ifall kretsorganisationerna inte kan komma överens skall partiets styrelse avgöra saken.

I övrigt gäller i fråga om uppställande av kandidater i tillämpliga delar vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval, med vissa undantag. Kandidaterna skall dock ställas upp antingen enligt valområde eller för hela landet. Även om valresultatet bestäms på basis av resultatet inom en valkrets är det med tanke på den geografiska spridningen av de valda företrädarna nödvändigt att sträva efter att uppställa kandidater valområdesvis på olika håll i landet.

Vid uppställande av kandidater valområdesvis, vilket är avsett att bli huvudregeln, får samma person ställas upp som kandidat endast inom ett valområde. Detta motsvarar valordningen i riksdagsmannaval där samma person kan vara kandidat endast i en valkrets. Av ett parti, ett valförbund eller på en gemensam lista får högst åtta kandidater ställas upp inom varje valområde.

Centralnämnden på valområdet sköter vid uppställandet av kandidater inom valområdet de uppgifter som enligt lagen om riksdagsmannaval hör till valkretscentralnämnden.

Främst för sådana små partier och andra grupperingar som verkar ha möjligheter att få endast en kandidat invald är det viktigt att enbart kandidatuppställningen inte, med tanke på hur partiets understöd är koncentrerat, på förhand avgör från vilket valområde kandidaten blir vald. På grund av detta är det skäligt att tillåta också en riksomfattande kandidatuppställning. Vid en dylik kandidatuppställning skall samma personer ställas upp som kandidater i alla de valområden där av ett parti, ett valförbund eller på en gemensam lista uppställs kandidater. Av ett parti, ett valförbund och på en gemensam lista får ställas upp högst det antal kandidater som skall väljas, dvs. sexton, och kandidaterna skall ställas upp på minst två valområden.

Vid riksomfattande kandidatuppställning skall partiets kretsombud eller, om valförbund bildats, partiernas kretsombud tillsammans tillställa centralnämnden i Helsingfors stads valkrets en ansökan om offentliggörande av kandidatlistorna samt en anmälan om valförbund och gemensam lista. Centralnämnden skall behandla och godkänna alla valområdenas ansökningshandlingar samt genom lottning fastställa partiernas och de gemensamma listornas inbördes ordning för sammanställningen av kandidatlistorna för alla valområden. I riksomfattande kandidatuppställning får kandidaterna

samma nummer inom alla valområden där kandidater har uppställts av partiet eller på den gemensamma listan.

I sammanställningen av kandidatlistorna skall, räknat från vänster, först upptas de riksomfattande kandidaterna. Partier och valförbund skall upptas före de gemensamma listornas kandidater i den ordning som centralnämnden i Helsingfors stads valkrets genom lottning beslutat. Efter partiets namn och efter valförbundets eller den gemensamma listans beteckning skall inom parentes framgå att det gäller en riksomfattande kandidatuppställning. Efter de riksomfattande kandidaterna skall i sammanställningen av kandidatlistor från vänster till höger de kandidater som uppställts enligt valområde upptas i den ordning som valområdets centralnämnd beslutat genom lottning, så att partier och valförbund upptas först och därefter upptas de gemensamma listorna samt slutligen enskilda valmansföreningar.

Valförrättningen

Val av företrädare i Europaparlamentet skall i allmänhet inte förrättas i samband med andra val. Val förrättas enligt ett bestående system i juni, medan riksdagsvalen i allmänhet hålls i mars, kommunalvalen i oktober och valet av republikens president i januari-februari. Således skall valen i regel förrättas separat.

Enligt förslaget skall valen förrättas i normal ordning inom röstningsområden. Dessutom skall det vara möjligt att delta i dem på förhand såväl i hemlandet som utomlands, dvs. vid postkontor, i anstalter, hemma, på fartyg eller vid beskickningar.

Till valdag föreslås den söndag som infaller under den tidsperiod som Europeiska unionens råd bestämt. I och med att vi har övergått till endagsval har söndagen blivit vedertagen som valdag.

Förhandsröstningen skall vara förkortad på motsvarande sätt som i den rådgivande folkomröstningen angående frågan om Finland skall ansluta sig till Europeiska unionen och som vid val av republikens president genom direkt folkval i två steg. Det innebär att förhandsröstningen börjar först den elfte dagen före valförrättningen.

Sättet för uträknande av valresultatet

När landet utgör ett enda valområde skall

företrädarplatserna enligt förslaget fördelas mellan partierna, valförbunden, de gemensamma listorna och valmansföreningarna enligt det röstetal de erhållit i hela landet. Fördelningen skall ske enligt den för oss bekanta d'Hondtska rösträkningsmetoden. Varje parti eller annan motsvarande grupp skall erhålla så många platser som proportionellt tillkommer den enligt det antal röster som tillfallit partiet eller gruppen. Jämförelsen skall ske på basis av jämförelsetal. Det jämförelsetal som berättigar till den första platsen är det sammanlagda antal röster som partiet eller gruppen erhållit, det jämförelsetal som berättigar till andra plats utgörs av hälften av de sammanlagda rösterna och det jämförelsetal som berättigar till tredje plats utgörs av en tredjedel o.s.v. Jämförelsetalet för en valmansförenings kandidat skall vara det röstetal han erhållit. Alla 16 platser skall fördelas mellan partierna, valförbunden, de gemensamma listorna och valmansföreningarna utgående från hur stort jämförelsetalet är.

Inom varje parti, valförbund och gemensam lista fördelas platser på olika sätt beroende på om kandidaterna har uppställts enligt valområde eller för hela landet.

Vid kandidatuppställning enligt valområde fördelas platserna mellan valområdena i samma proportion som de röster ifrågasvarande partis, valförbunds eller gemensamma listas kandidat erhållit i hela landet är fördelade mellan valområdena. Inom varje valområde där ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista får flera företrädare, väljs dessa företrädare enligt storleksordningen av det personliga röstetal de erhållit.

Vid riksomfattande kandidatuppställning skall företrädarplatserna fördelas mellan partiernas, valförbundens och de gemensamma listornas kandidater enligt storleksordningen av det personliga röstetal de erhållit.

Det första i anslutningsfördraget förutsatta valet av företrädare

I anslutningsfördraget förutsätts att 16 riksdagsmän som valts inom riksdagen skall verka som företrädare i Europaparlamentet tills fullmakterna för de första företrädarna som valts genom direkta val godkänts i Europaparlamentet.

Detta arrangemang beror på att de länder

som ansökt om medlemskap inte har berett sig för att välja företrädare i Europaparlamentet så att det skulle finnas genom direkta val utsedda företrädare som kan delta i parlamentarbetet genast när medlemskapet trätt i kraft.

Stadgandena om de val som förrättas av riksdagen har utfärdats i lagen om val i riksdagen av företrädare i Europaparlamentet (1183/94). Enligt 1 § skall valet förrättas av elektorerna ifall riksdagen inte är enhällig om vem som skall väljas till företrädare i Europaparlamentet. Om inte heller dessa är eniga, skall valet förrättas enligt ett proportionellt valsätt. Detta förfarande skall användas också för tillsättande av företrädarmandat som blivit lediga. Motsvarande valsätt tillämpas i riksdagen bl.a. då representanterna i Europarådets parlamentariska generalförsamling väljs.

Tidpunkten för det första direkta valet

Enligt anslutningsfördraget skall Finland inom de två första åren av sitt medlemskap förrätta det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet i enlighet med valrättsakten.

Ett alternativ hade varit att med tillämpning av bestämmelserna i anslutningsfördragets protokoll nr 8 förrätta valet redan år 1994 efter undertecknandet av fördraget och före det trätt i kraft. I nämnda bestämmelser förutsätts att valrättsakten tillämpas och i dem upprepas det centrala innehållet i direktivet angående unionsmedborgares rösträtt och valbarhet. Det stadgas särskilt att personer som i 1994 års val av företrädare i Europaparlamentet redan röstat eller uppställts som kandidat i någon medlemsstat inte längre får rösta eller ställa upp som kandidat i detta val.

Såsom ovan konstaterats hade man inte hos oss berett sig på att förrätta valet före medlemskapets ikraftträdande. Således kommer valet att förrättas inom den tidsfrist som det stadgas om i anslutningsfördraget, dvs. under åren 1995—1996.

I lagen om val i riksdagen av företrädare i Europaparlamentet (4 §) stadgas att det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet förrättas i samband med kommunalvalet söndagen den 20 oktober 1996 enligt vad som därom stadgas särskilt. De i nämnda lag avsedda stadgandena ingår i detta lagförslag.

3.2.2. Företrädarnas verksamhetsbetingelser

Arbetsomgivning

Europaparlamentsledamöternas kalender ser mycket likadan ut från år till år och varje månad. Augusti är semestermånad och sammanträdesfria är till en stor del också maj månad och största delen av juni under valåret. Under andra tider hålls sammanträden nästan varje vecka, i medeltal tre veckor i månaden. Det reses livligt mellan hemlandet, Strasbourg, Bryssel och Luxemburg.

Europaparlamentets sessioner hålls i allmänhet i Strasbourg i Palais de l'Europe, men byggandet av en ny sammanträdesbyggnad har redan inletts. I sammanträdesbyggnaden i Bryssel hålls nuförtiden en extra session per år. Sessionerna pågår vanligen en arbetsvecka, dvs. fem dagar åt gången. Av parlamentets sekretariat arbetar största delen i Luxemburg, fast en betydande del av sekretariatet redan finns i Bryssel. För sessionerna reser också sekretariatet till Strasbourg.

Till ledamöternas månatliga program hör förutom sessionsveckan i allmänhet två 3–4 dagars kommittéveckor i Bryssel i någon eller några av parlamentets 19 ständiga kommittéer. En parlamentsledamot är i allmänhet medlem av två kommittéer. Dessutom hålls det en 2–5 dagars gruppvecka i allmänhet i Bryssel. Utöver detta samlas de politiska grupperingarna, som numera är åtta till antalet, under sessionsveckan i Strasbourg, oftast på måndagen före sessionen, men också senare under veckan. Till ledamöternas arbete hör ytterligare deltagande i någon tillfällig undersökningskommitté, i olika informella samarbetsgrupper och i de olika grupperingarnas nationella delegationers sammanträden samt deltagande i arbets- och informationsresor som ordnas av parlamentet.

Vid sidan om Europaparlamentets sekretariat står sekretariatet för de politiska grupperingarna till ledamöternas förfogande. Till grupperingarnas sekretariat hör numera ca 500 funktionärer. I de största grupperingarna är det en person som har som sitt ansvar att följa en kommittés arbete, men i mindre grupperingar kan en person ha ansvar för 3–4 kommittéer.

Det ankommer inte på medlemsstaterna att ordna sekreterartjänster för de företrädare som valts i landet. Företrädarna skall ordna detta själva, och de erhåller kostnadsersättning av Europaparlamentet för ändamålet.

Relationerna mellan Europaparlamentet och de nationella parlamenten sköts i regel genom utskottssamarbete så att de nationella politiska grupperna håller kontakt med grupperingarna i Europaparlamentet.

Ledamöternas arvode och pension samt ersättningar som betalas till dem

Europaparlamentets ledamöter får sin lön av medlemsstaterna och den är lika stor som den lön ledamöterna i det nationella parlamentet har, med undantag av de specialtillägg som betalas på det nationella planet. Således varierar ledamöternas löner avsevärt beroende på i vilket land de har blivit valda. Också beskattningen sker enligt nationell lagstiftning. Ledamöterna i Europaparlamentet får dock ersättning av parlamentet för att täcka sina kostnader. Följande ersättningar är för tillfället i bruk:

1. Allmän kostnadsersättning, vars belopp är 2 732 ECU (cirka 15 900 finska mark) i månaden. Den skall täcka byråkostnader, telefon- och postningskostnader samt kostnader för resor i hemlandet. Ifall en ledamot har varit frånvarande vid hälften av sessionerna, halveras kostnadsersättningen,

2. (a) Reseersättning enligt enhetstariff, vars storlek för de första 400 kilometrarna är 0,73 ECU (4,25 mk) och för de följande kilometrarna 0,37 ECU (2,15 mk), för att täcka resekostnaderna inom unionens område för deltagande i parlamentets officiella sammanträden,

2. (b) Om ett officiellt sammanträde hålls utanför unionens område kan en ledamot få särskild ersättning mot uppvisande av resebiljetten,

3. Reseersättning vars belopp är 3 000 ECU (17 460 mk) i året oberoende av världsdel, ifall det är frågan om resor i tjänsteärenden, t.ex. för deltagande i en konferens,

4. Dagpenningen utgör 199 ECU (1 160 mk) i dygnet inom EU:s område,

5. Telekommunikationsersättning, vars storlek är 1 000 ECU (5 820 mk) i året, t.ex. för att under vissa förutsättningar skaffa en dator, och

6. Kostnader för avlönande av ett sekretariat, som en ledamot kan få ersatt med 7 468 ECU (43 460 mk) per månad mot uppvisande av kvitto.

Europaparlamentet beviljar ett avsevärt stöd

också åt de politiska grupperingarna. Det stöd som beviljas beror på antalet ledamöter i gruppen och är avsett att täcka kostnaderna för gruppernas sekretariat, kostnaderna för annan politisk verksamhet, kostnader för informationsverksamhet och delvis också sådana kostnader för anskaffning eller hyra eller underhåll av datorer och byråautomatik som har förorsakats sekretariatet.

I lagen den 16 december 1994 om arvode och pension för den som valts till företrädare för Finland i Europaparlamentet (1184/94) har de nationella stadganden som krävs i saken redan givits. Enligt dem skall i tillämpliga delar vad som stadgas om arvode och pension för riksdagsman tillämpas på arvode och pensioner för företrädare för Finland i Europaparlamentet, dock så att extra kostnadsersättningar, reseersättningar och dagpenning inte beviljas.

Med tanke på fall av dubbelmandat stadgas dessutom i nämnda lag om ändring av 1 § lagen om riksdagsmannaarvode att en riksdagsman som valts till företrädare i Europaparlamentet skall få endast en tiondel av de i lagen stadgade arvoden och kostnadsersättningarna. För jämförelsens skull kan det konstateras att det av en riksdagsman som verkar som minister indras hälften av hans arvode och kostnadsersättning. Som det har konstaterats ovan kommer en företrädare i Europaparlamentet som blir vald till riksdagsledamot i riksdagsvalet på våren 1995 att ersättas av en suppleant, om han inte avstår från sin företrädarplats i Europaparlamentet. För den tid under vilken suppleanten sköter riksdagsmannauppdraget innehålls hos den riksdagsman som valts till företrädare i Europaparlamentet hela det arvode och den kostnadsersättning som bestäms i lagen om riksdagsmannaarvode. Avsikten är att antingen genom praktiska arrangemang eller vid behov genom lagstiftningsåtgärder förhindra ledamöternas dubbelmandat före det första valet, som kommer att förrättas i oktober 1996.

3.2.3. Ålands representation i Europeiska unionen

Landskapet Åland har en stark ställning som grundar sig på såväl regeringsformen som folkrättsliga garantier. Enligt det tilläggsprotokoll som ingår i Finlands anslutningsfördrag kan landskapet Åland inom ramen för överenskomna specialarrangemang antingen bli en

del av unionen eller stanna utanför. När landskapet nu beslutat att Finlands medlemskap skall gälla också Åland, övergår trots specialarrangemang en betydande del av de ärenden som faller inom området för landskapets lagstiftningsmakt till området för gemenskapens lagstiftning.

Trots att man utgående från ovan nämnda synpunkter kan argumentera för en egen direkt representation för landskapet i Europeiska unionen t.ex. så att landskapet skulle erhålla en av företrädarplatserna i Finlands kvot, väger motargumenten tyngre. Åland är en del av riket. Med beaktande av landskapets låga invånarantal kan det anses vara orättvist om Åland får en egen plats. Dessutom är alla väsentliga, till Ålands självstyrelse hörande sårättigheter skyddade genom det särskilda protokoll som gäller Åland, och ingrepp i dessa rättigheter kan inte göras utan att landskapet gett sitt samtycke. Åland bildar också ett eget skatteområde utanför unionen. En egen plats skulle passa dåligt i Europaparlamentets karaktär, eftersom parlamentet indelas i övernationella partier och inte är ett gemensamt organ för de nationella folkrepresentationerna. Dessutom har Åland åtminstone i princip, t.ex. i samarbete med ett riksomfattande parti, möjlighet att få en kandidat vald också i normala val.

Regeringen anser dock att förhandlingar om en 17:e företrädarplats för Finland som en representant för landskapet Åland skulle besätta omedelbart skall inledas. Dessutom har regeringen sett till att landskapets ställning på ett tillräckligt sätt tryggats vid förberedelsen av nationella integrationsfrågor och i synnerhet vid lagstiftningsarbetet. De lagar som ingick i regeringens proposition med förslag till ändring av riksdagsordningen och lagen om statsrådet med anledning av Finlands medlemskap i Europeiska unionen (RP 318/1994 rd) och som gällde dessa frågor har redan antagits av riksdagen och de har trätt i kraft den 1 januari 1995.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Alla utgifter för valet av ledamöter till Europaparlamentet kommer att vara nya kostnader, eftersom dylika val har inte tidigare

ingått i vår politiska ordning. Ifall valen förrättas fristående belastas staten uppskattningsvis med en utgiftspost på 100 miljoner mk. I detta markbelopp ingår också kostnaderna för kommunernas centralvalnämnder, valnämnder och valbestyrelser. Dessa kostnader skulle ersättas av statens medel. I beloppet ingår även den utgiftspost på ca 400 000 mark som behövs för att effektivt göra denna nya form av val känd för väljarna.

I 102 § lagen om riksdagsmannaval stadgas om fördelningen av valkostnaderna mellan staten och kommunerna. Kostnaderna för 1991 års riksdagsmannaval uppgick till ca 82 milj. mk, varav statens andel var ca 43,6 milj. mk. Vid 1992 års kommunalval var kostnaderna ca 73,8 milj. mk, varav statens andel var ca 28,7 milj. mk.

Om valet av företrädare i Europaparlamentet anordnas i samband med statliga val, en folkomröstning eller kommunalval blir kostnaderna väsentligt mindre. Valet skulle medföra en ökning av vissa normala valkostnader, såsom personal-, trycknings- och förnödenhetsutgifter samt ADB-utgifter. I kostnaderna för val av företrädare i Europaparlamentet som anordnas i samband med kommunalval skall utgifterna för myndigheterna vid statliga val, valkretscentralnämnderna, beaktas. Valkretscentralnämndernas utgifter kommer att bli under 10 milj. mk. Centralvalnämndernas utgifter kommer att stiga endast med några miljoner mk, om valet av företrädare i Europaparlamentet förrättas i samband med statliga val eller en folkomröstning.

Eftersom val av företrädare i Europaparlamentet ansluter sig till det statliga beslutsfattandet bör staten bestrida samtliga kostnader för dem. Den nämnda principen skall följas bara i de fall då valet av företrädare i Europaparlamentet föranstaltas fristående från val och folkomröstningar. De extra kostnader som kommunerna föranleds av val av företrädare i Europaparlamentet som anordnas i samband med val eller folkomröstningar kan anses vara såpass obetydliga att det inte är skäl att utge ersättning för dem av statens medel. Dessutom skulle det vara tekniskt svårt att skilja mellan statens och kommunernas kostnader. Om fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnader som föranleds av folkomröstningar stadgas på motsvarande sätt.

De kostnader som valet förorsakar skall tas i beaktande då valordningen utvecklas. Detta

förutsätter åtgärder för utvecklandet av hela valordningen. När valen och folkomröstningarna ökar kommer detta att förorsaka ekonomiska problem också för partierna och andra politiska grupper. När valordningen utvecklas skall också detta tas i beaktande och de ekonomiska förutsättningarna för politisk kampanjföring skall därför tryggas tillräckligt.

Utgifterna för arvoden till företrädarna i Europaparlamentet kommer årligen att uppgå till ca 5,8 miljoner mark.

4.2. Verkningsfråga om organisation och personal

Valen av företrädare i Europaparlamentet har inga verkningsfrågor om organisation eller personal, eftersom de organ om vilka det stadgas i lagen om riksdagsmannaval skulle verka som valmyndigheter och det inte behövs nya organ.

4.3. Verkningsfråga för medborgarna

Om förslaget genomförs inverkar det i synnerhet på ställningen för alla här stadigvarande bosatta unionsmedborgare, som inte är finska medborgare. De har ifall de så önskar rösträtt och är valbara i Europaparlamentsval som förrättas i Finland. Enligt befolkningsuppgifterna i början av maj 1994 skulle 12 500 unionsmedborgare kunna få dessa rättigheter.

5. Beredningen av propositionen

Lagförslaget har beretts i EG-valarbetsgruppen som tillsattes den 25 februari 1993. I enlighet med det erhållna uppdraget har arbetsgruppen under sitt arbete hört de i riksdagen företrädade partierna, riksdagens generalsekreterare och Ålands landskapsstyrelse samt en del andra sakkunniga. Arbetsgruppen avlät sitt betänkande till justitieministeriet den 9 juni 1994.

Om EG-valarbetsgruppens betänkande har utlåtanden inhämtats av 40 olika instanser. Om betänkandet gavs sammanlagt 24 utlåtanden. I dem förhöll man sig i allmänhet positivt till arbetsgruppens förslag.

På basis av arbetsgruppens betänkande och de erhållna utlåtanden avläts den 21 november

1994 till riksdagen en proposition med förslag till lagstiftning angående förrättande av val av företrädare för Finland i Europaparlamentet (RP 297/1994 rd), som beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. På basis av den propositionen godkände riksdagen dock bara de ovan nämnda stadganden som var nödvändiga och brådskande med tanke på valet i riksdagen av företrädare i Europaparlamentet. Stadgandena gällande ett bestående valsysteem blev således beroende av en proposition som senare skulle avlåtats skilt.

Även denna proposition, som innehåller ett förslag till lag om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet, har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet på basis av nämnda lagberedningshandlingar.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

I den rådgivande folkomröstning angående

frågan om Finland skall ansluta sig som medlem till Europeiska unionen, som förrättades i Finland den 16 oktober 1994, understödde 56,9 % av dem som röstade Finlands anslutning som medlem i Europeiska unionen. För att den föreslagna lagen skall kunna antas krävs det utöver folkomröstningens resultat även att anslutningsfördraget har godkänts av riksdagen och av parlamentena i EU:s medlemsstater.

Riksdagen har den 18 november 1994 med 152 röster mot 45 godkänt Finlands anslutning till Europeiska unionen. Vid utgången av år 1994 hade alla EU:s medlemsstater ratificerat anslutningsfördraget.

På Åland ordnades den 20 november 1994 en rådgivande folkomröstning i landskapet om vad lagtinget skall besluta om Ålands anslutning till Europeiska unionen. Vid folkomröstningen var 73,7 % av dem som röstade för att landskapet skall ansluta sig till unionen. Sedermera har lagtinget fattat det slutliga beslutet om landskapets anslutning till unionen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

Val av företrädare i Europaparlamentet

1 §. Val till Europaparlamentet skall förrättas vart femte år. Nästa val efter 1994 års val hålls i Europeiska unionens medlemsstater i juni 1999.

Parlamentets medlemmar har valts genom direkta val från år 1979. Om en femårig mandatperiod stadgas i artikel 3 i valrättsakten. I artikel 2 i valrättsakten, som den lyder ändrad genom anslutningsfördraget som gäller Finlands och andra nya medlemsstaters anslutning bestäms att det i Finland skall väljas 16 ledamöter.

Rösträtt och valbarhet

2 §. I paragrafen skall för det första ingå ett hänvisningsstadgande enligt vilket vad som stadgas om valrätt vid val av riksdagsmän skall gälla om rösträtt vid val av ledamöter till

Europaparlamentet. Om saken stadgas både i riksdagsordningen och i lagen om riksdagsmannaval. I dessa stadganden används benämningen "valrätt" för att beskriva den s.k. materiella rösträtten till skillnad från den i vallängden nämnda s.k. formella rösträtten. I 16 § kommunala vallagen används dock benämningen "rösträtt" för att beskriva också den materiella rösträtten. Med benämningarna avses ändå samma sak, och i denna proposition används begreppet rösträtt om den materiella rösträtten.

Valberättigad enligt 6 § 1 mom. riksdagsordningen är utan avseende på boningsort, dvs. också i utlandet boende, envar finsk medborgare som före valåret fyllt 18 år. I samma paragrafs 2 mom. stadgas när en finsk medborgare dock inte är valberättigad. Som en följd av vissa valbrott föreligger valberättigande inte ända till utgången av det sjätte kalenderåret efter det då slutlig dom i saken gavs.

I paragrafens 1 mom. skall stadgas också om unionsmedborgarnas rösträtt. Eftersom en finsk medborgare också till följd av medlem-

skapet blir "unionsmedborgare" måste man i lagen klarlägga begreppet när det gäller "andra" unionsmedborgare. Man kan antingen konstatera detta på ovan nämnda sätt eller till begreppet unionsmedborgare foga benämningen "som inte är finsk medborgare".

Stadgandet är till de delar det berör unionsmedborgarnas rösträtt uppgjort enligt de krav som uppställs i Maastrichtfördraget och direktivet från år 1993. De unionsmedborgare som har i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland skall ha rösträtt på samma villkor som finska medborgare.

"Under samma förutsättningar" betyder här att också andra unionsmedborgare än finska medborgare som fått hemkommun här efter den tidpunkt som skall beaktas vid uppgörande av vallängderna men innan vallängderna fastställts, blir valberättigade, förutsatt att de har fyllt 18 år före valårets början. De införs dock i praktiken alltid i valkretsens vallängd och kan således delta endast i förhandsröstningen. I detta avseende är de dock i samma ställning som de finska medborgare som under valåret flyttat tillbaka till Finland efter att ha bott utomlands så länge att de inte, beroende på tidpunkten för valet antingen under året före valåret eller i början av valåret haft hemkommun eller, enligt de tidigare gällande stadgandena, hemort i Finland vid den tidpunkt som beaktas när vallängderna uppgörs i röstningssområdena.

För att en annan unionsmedborgare än en som också är finsk medborgare skall upptas i vallängden förutsätts, såsom stadgas nedan i 11 § 2 mom., att han skriftligen har meddelat att han vill utöva sin rösträtt endast i Finland.

Även en dylik unionsmedborgare kan dock i sitt hemstat på basis av där gällande stadganden ha förlorat sin rösträtt vid val av företrädare i Europaparlamentet. I detta fall har han inte heller rösträtt i motsvarande val i Finland.

I paragrafens 2 mom. har intagits det förbud mot att i samma Europaparlamentsval rösta i två olika medlemsstater, som ingår i artikel 8 i valrättsakten. Begreppet "samma val" sträcker sig också till det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet som ordnas i Finland. Den som i Europaparlamentsvalet år 1994 röstat i någon medlemsstat kan nämligen inte rösta i det val som förrättas hos oss. I artikel 3 i bilagan till protokoll nr 8 till anslutningsfördraget konstateras uttryckligen att en person som i valet i juni 1994 röstat i

någon medlemsstat inte under tiden som förflyter mellan undertecknandet av anslutningsfördraget och anslutningsfördragets ikraftträdande har rösträtt i en stat som ansökt om medlemskap.

3 §. Också för valbarhet föreslås gälla vad som stadgas om val av riksdagsmän. Detta betyder att de stadganden som reglerar finska medborgares valbarhet i riksdagsval skall tillämpas. Stadgandena ingår i 7 och 8 §§ riksdagsordningen och närmare i lagen om riksdagsmannaval.

Oavsett boningsort är en finsk medborgare som är röstberättigad i riksdagsmannaval också valbar i dessa val förutsatt att han inte står under förmynderskap. Till riksdagsman kan dock inte väljas krigsman, med undantag för en person som fullgör sin värnplikt.

Paragrafens 1 mom. skall innehålla ett stadgande om valbarheten också för andra unionsmedborgare än finska medborgare. Stadgandet har utformats enligt krav som uppställts i Maastrichtfördraget och direktivet från år 1993. Enligt detta är en annan röstberättigad unionsmedborgare valbar vid val av företrädare i Europaparlamentet på samma villkor som finska medborgare. Han är dock inte valbar i Europaparlamentsval som förrättas i Finland, om han har förlorat sin valbarhet i dessa val i sin hemstat enligt där tillämpliga stadganden.

Enligt artikel 6 i valrättsakten är vissa ämbeten och uppdrag oförenliga med ledamotskap i Europaparlamentet. De ämbeten och uppdrag som uppräknas i nämnda artikel har intagits som sådana i denna paragrafs 2 mom. (1—8 punkterna).

I 9 § riksdagsordningen har uppräknats vissa ämbeten och uppdrag vars innehavare inte kan vara riksdagsmän. Dessa är tjänsterna som justitiekansler, justitiekanslersadjoint, medlem av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen samt uppdraget som riksdagens justitieombudsman och riksdagens biträdande justitieombudsman. Ifall en riksdagsman utnämns till ett dylikt ämbete eller väljs till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman upphör riksdagsmannaskapet. Enligt 8 § 2 mom. riksdagsordningen upphör riksdagsmannaskapet för den som valts till riksdagsman, om han väljs till republikens president.

Enligt valrättsakten kan förteckningen över ämbeten och uppdrag som är oförenliga med ledamotskap i Europaparlamentet utvidgas i nationell lagstiftning. Man får dock inte stadga

att riksdagsmannauppgifter är oförenligt med uppdraget som företrädare i Europaparlamentet. Det föreslås att förteckningen kompletteras med en hänvisning till ovan nämnda ämbeten och uppdrag (2 mom. 9 punkten).

Ifall den som blivit vald till företrädare i Europaparlamentet förlorar sin valbarhet eller blir utnämnd till något av med uppdraget som företrädare i Europaparlamentet oförenligt, ämbete eller uppdrag, upphör hans uppdrag som företrädare i Europaparlamentet (3 mom.).

I paragrafens 4 mom. skall stadgas att samma person inte får ställa upp som kandidat vid valet av företrädare i Europaparlamentet i mer än en medlemsstat i unionen. Beträffande begreppet "samma val" hänvisas till det som nämnts i samband med 2 §. En person som inte blivit vald i valet år 1994 får inte vara kandidat i det första direkta valet i Finland av företrädare i Europaparlamentet. Det finns ett uttryckligt stadgande även om detta i artikel 3 i bilagan till nämnda protokoll om val som ordnas under mellantiden.

Valområden och valmyndigheter

4 §. I paragrafen stadgas om en indelning av landet i fyra valområden på basis av gällande valkretsindelning. Valområdena är nödvändiga för att trygga en tillräcklig regional representation i Europaparlamentet.

Vid valet av de valkretsar som hör till valområdena har det närmast beaktats att valområdena till sitt befolkningsantal skall bli ungefär lika stora. Då man haft den gällande valkretsindelningen som grund, och inte hittat någon bättre alternativ modell, har det inte kunnat undvikas att det västra valområdet oundvikligen blivit något större än de andra och det norra på motsvarande sätt mindre.

5 §. För kandidatuppställningen är det nödvändigt att grunda ett nytt slags organ, en centralnämnd för valområdet. Detta innebär dock inte att ett nytt organ tillsätts, eftersom man ansett det vara ändamålsenligt att någon av valkretscentralnämnderna fungerar som valområdets centralnämnd. Den föreslagna röstningen grundar sig närmast på praktiska synpunkter

6 §. Valkretscentralnämnderna skall som vid andra allmänna val ha viktiga uppgifter vid förberedandet av valet, vid granskningen av de

i valkretsarnas vallängder intagna röstandenas förhandsröstningshandlingar och vid räkningen av röster som givits i valet. Dessutom skall centralnämnden i Helsingfors stads valkrets enligt vad som stadgas i 16 § ha vissa specialuppgifter vid kandidatuppställningen.

7 §. Paragrafen innehåller grundstadganden om förrättningssättet vid valen. Den egentliga valförrättningen skall som tidigare äga rum samtidigt i samtliga röstningsområden i alla landets kommuner. Dessutom skall man vid valet på ett sätt som vi redan vant oss vid kunna delta i förhandsröstningen som ordnas före den egentliga valdagen.

8 §. I denna paragraf skall stadgas om indelningen i röstningsområden med hänvisning till kommunala vallagen. För närvarande är indelningen i röstningsområden i kommunerna tämligen permanent och likadan vid alla allmänna val. Det föreligger kanske skäl att sammanslå de minsta röstningsområdena med större. Indelningen i röstningsområden är dock, enligt de tämligen vida ramar som det stadgas om i 3 § kommunala vallagen, beroende av kommunalt beslutsfattande.

9 §. Även om kommunernas centralvalnämnder stadgas endast genom hänvisning till kommunala vallagen (4 §). Om de kommuners centralvalnämnder som skall tillsättas i landskapet Åland är det dock nödvändigt att i denna lag utfärda speciella stadganden i 2 mom., på samma sätt som man har förfarit också i lagen om riksdagsmannaval och lagen om val av republikens president. Åland har en egen kommunal vallagstiftning som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet och den centralvalnämnd som verkar vid andra allmänna val som förrättas i landskapet är endast en för dessa val tillsatt tillfällig centralvalnämnd.

10 §. Det skall inom varje röstningsområde finnas en valnämnd och för ordnande av förhandsröstning i varje kommun en eller flera valbestyrelser. För dessa skall enligt denna paragrafs hänvisningsstadganden gälla vad som stadgas om dem i lagen om riksdagsmannaval.

Vallängder

11 §. I paragrafen stadgas om vallängder vid val av företrädare i Europaparlamentet. Vallängderna skall i huvudsak motsvara vallängderna vid riksdagsmannaval både beträffande innehållet och sättet på vilket de uppgörs. En

nyhet är registreringen av unionsmedborgare som röstberättigade.

Av en unionsmedborgare som stadigvarande flyttat till Finland men som inte är finsk medborgare förutsätts, enligt vad som stadgas i direktivet om unionsmedborgares rösträtt och valbarhet, att han skriftligen skall anmäla att han önskar utnyttja sin rösträtt vid valet av ledamöter i Europaparlamentet endast i Finland. Avsikten är att anmälan skall göras t.ex. i samband med flyttningsanmälan till den registerbyrå till vars tjänsteområde ifrågavarande person flyttar eller till registerbyrån på vistelseorten. Anmälan kan också alltid göras senare. Dessutom kan anmälan också när som helst återtas, men om den inte har återtagits införs unionsmedborgaren, ifall han efter sin inflyttning haft stadigvarande hemkommun i Finland, automatiskt i vallängden för följande Europaparlamentsval. Om han emellanåt flyttar från landet, förutsätter man en ny anmälan när han flyttar tillbaka.

För ordningens skull föreslås att det skall stadgas att anmälan eller dess återtagande skall göras till registerbyrån senast den 52 dagen före valet före klockan 16.

Unionsmedborgaren skall upptas i vallängden inom röstningsområdet ifall han före valet fyllt 18 år och han enligt lagen om hemkommun haft hemkommun och bostad, eller enligt de tidigare stadganden i lagen om befolkningsböcker avsedd hemort, inom röstningsområdet den första dagen det år som föregår valet eller, ifall valförrättningen hålls den 1 september eller senare, under årets första dag. I annat fall skall man införa personen i vallängden i den valkrets där han vid uppgörandet av vallängderna har sin hemkommun. Införandet i vallängden i en valkrets innebär att han kan delta endast i förhandsröstningen.

12 §. I direktivet förutsätts att alla röstberättigade och valbara unionsmedborgare som inte är finska medborgare i god tid före valet på ett lämpligt sätt skall meddelas på vilka villkor och med iakttagande av hurudant förfarande de kan utöva dessa rättigheter i den stat i vilken de är bosatta.

Det föreslås att justitieministeriet skall ha nämnda anmälningsskyldighet. Ministeriet skall om möjligt på ett lämpligt sätt underrätta alla valberättigade unionsmedborgare om saken. Vid bedömningen av vilket som vore det bästa förfarandesättet bör det beaktas att denna punkt i direktivet tolkades på många

olika sätt när valen år 1994 förbereddes i Europeiska unionens medlemsstater. Den tyska regeringen lät t.ex. trycka en broschyr gällande frågan på alla de nio officiella EU-språken och delstaterna skickade ett personligt meddelande om saken till de unionsmedborgare som bodde inom området. Fram till den 9 maj 1994 kunde man anmäla sig i avsikt att bli införd i vallängden. I Frankrike löpte fristen ut den 15 april 1994 och det ordnades ingen informationskampanj om frågan. I vardera landet bor ca 1,3 miljoner röstberättigade unionsmedborgare som är medborgare i en annan medlemsstat. I Finland torde ett lämpligt sätt vara att på lämpliga språk skicka ett personligt meddelande om rösträtten och valbarheten till de unionsmedborgare som flyttat till landet och vars adresser är kända.

Meddelandet skall innehålla anvisningar om hur rösträtten och valbarheten kan genomföras. Ifall personen ifråga inte ännu skriftligen meddelat att han vill rösta i valet i Finland, borde han i meddelandet få anvisningar om hur en sådan anmälan skall göras.

13 §. I paragrafen stadgas om en ömsesidig anmälningsplikt om införandet av personer i vallängderna vilken grundar sig på direktivets detaljerade bestämmelser.

Den person, om vilken det gjorts ett rättelseyrkande för att få personen utesluten från vallängden för röstningsområdet, skall ges en möjlighet att avge förklaring med anledning av yrkandet. Detta gäller också i andra fall som gäller yrkanden om uteslutande av en person ur vallängden. Också i övrigt skall rättsskyddet för den person mot vilken yrkande om uteslutning ur vallängden har riktats garanteras på sedvanligt sätt.

Enligt 25 c § 3 mom. lagen om riksdagsmannaval får ändring inte sökas genom besvär i befolkningsregistercentralens beslut gällande valkretsens vallängd. När valkretsens vallängd fastställts står endast de extraordinära rättsmedlen till förfogande.

Uppställande av kandidater

14—16 §§. Paragraferna innehåller detaljerade stadganden om kandidatuppställningen. Som det har konstaterats ovan i punkt 3.2.1. skall kandidatuppställningen ske antingen för ett valområde eller för hela landet. En enskild valmansförening skall ändå alltid kunna ställa upp kandidater endast för ett valområde.

För att bilda en valmansförening krävs minst 1 000 röstberättigade personer som hör till samma valområde. Med beaktande av hur många personers stöd som är nödvändigt för andra politiska aktiviteter har man ansett detta antal vara tillräckligt. Detta behandlas i punkt 3.2.1. under underrubriken Uppställande av kandidat. Ifall valmansföreningarna bildar en gemensam lista, förutsätts att alla valmansföreningar har bildats av åtminstone 1 000 röstberättigade. Den gemensamma listan kan också vara riksomfattande. I detta fall skall det för valet av samma person inom varje valområde bildas en egen valmansförening, dvs. vid uppställande av en riksomfattande kandidat skall valmansföreningarna ha stöd av sammanlagt 4 000 röstberättigade, om avsikten med den riksomfattande gemensamma listan är att delta i valet inom alla valområden.

Sättet för hur partiernas kandidater uppställs skall enligt 15 § 4 mom. trygga partimedlemmarnas demokratiska inflytande enligt vad som närmare bestäms i partiets stadgar. Partiet skall vid uppställande av kandidater på ett lämpligt sätt beakta en jämlika fördelning mellan könen och mellan olika områden. Utgångspunkten är att partiernas kretsorganisationer beslutar om kandidaterna, men om det finns flera kretsorganisationer inom samma valområde, skall dessa sträva efter att komma överens om kandidatuppställningen. Ifall ingen överenskommelse kan nås avgörs saken av partiets styrelse.

Partierna kan bilda valförbund, men i valförbunden skall samma partier ingå inom alla valområden. Annars behandlas de valförbund som består av olika partier som separata valförbund när valresultatet räknas.

Vid uppställande av kandidater enligt valområde får av varje parti, valförbund eller på en gemensam lista ställas upp högst åtta kandidater inom varje valområde. Ifall det uppställs kandidater inom alla valområden får av ett parti, ett valförbund eller på en gemensam lista ställas upp högst 32 kandidater. Samma person kan vara kandidat endast inom ett valområde. Vid riksomfattande kandidatuppställning där samma kandidater är uppställda på alla valområden får av partiet, valförbundet eller på den gemensamma listan ställas upp högst 16 kandidater. Riksomfattande kandidatuppställning kan användas, om samma kandidater ställs upp inom minst två valområden.

Myndighetsverksamheten skall vid kandida-

tuppställning enligt valområde annars vara densamma som vid riksdagsmannaval, förutom att centralnämnden för valområdet skall sköta de uppgifter som enligt lagen om riksdagsmannaval hör till valkretscentralnämnden.

I 15 och 16 §§ föreslås ingå detaljerade stadganden om riksomfattande kandidatuppställning. Stadgandena är nödvändiga eftersom det i motsats till situationen vid kandidatuppställning enligt valområde inte finns några stadganden som i tillämpliga delar kan följas och som man skulle kunna hänvisa till.

Inom partierna skall i första hand kretsorganisationen bestämma om riksomfattande kandidatuppställning. Man utgår ifrån att partierna ställer upp sina kandidater enligt valområde på det sätt som ovan konstaterats. Ifall ett förslag om riksomfattande kandidatuppställning ändå har gjorts och partiernas kretsorganisationer har kunnat komma överens om den, kan de besluta i saken. Ifall kretsorganisationerna däremot inte kan komma överens, skall partiernas styrelse bestämma om den riksomfattande kandidatuppställningen.

Vid riksomfattande kandidatuppställning skall samma personer ställas upp som kandidater inom alla valområden där ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista har kandidater. Partiets kretsombud, eller om ett valförbund har bildats, partiernas kretsombud tillsammans eller den gemensamma listans ombud skall ansöka om offentliggörande av kandidatlistorna samt anmäla valförbundet och den gemensamma listan till centralnämnden i Helsingfors stads valkrets senast den 51 dagen före valet före klockan 16. Centralnämnden skall behandla ansökningar och anmälningar, framställa anmärkningar till partiernas kretsombud samt ombuden för valmansföreningarna och de gemensamma listorna om ansökningarna och anmälningarna, avgöra ansökningar och anmälningar samt föranstalta lottdragning för att fastställa partiernas och de gemensamma listornas inbördes ordning för sammanställningen av kandidatlistor. Den skall tilldela kandidaterna ett löpande ordningsnummer. Kandidaten skall ha samma nummer inom alla valområden där han är uppställd. Ifall ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista inte har kandidater inom ett valområde blir numren till dessa delar oanvända inom detta valområde. Centralnämnden i Helsingfors stads valkrets skall slutligen uppgöra en riksomfattande sammanställning av

de preliminära kandidatlistorna och skicka den till valområdenas centralnämnder för att förena den med sammanställningen av kandidatlistor enligt valområden.

Vid lottningen av partiernas och de gemensamma listornas inbördes ordning skall Helsingfors stads valkrets i tillämpliga delar iaktta vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Först skall den inbördes ordningen vid sammanställningen av kandidatlistor för varje valområde för partier och gemensamma listor som uppställer riksomfattande kandidater lottas. Därefter skall man tilldela varje på en godkänd kandidatlista upptagen kandidat ett löpande ordningsnummer och i tillämpliga delar följa vad som stadgas om detta i lagen om riksdagsmannaval. Det första numret är 2, eftersom nummer 1 traditionellt inte används. Numreringen börjar från det parti eller valförbund som i lottningen kommit på första plats. I ett valförbund kommer det parti först som i den interna lottningen kommit först. Kandidaterna skall upptas i den ordning som partierna meddelat. Därefter följer de gemensamma listor på vilka kandidater uppställs för hela landet och kandidaterna i den ordning som meddelats i samband med varje lista.

Vid kandidatuppställning enligt valområde skall varje centralnämnd i valområdet efter att ha fått den preliminära sammanställningen av de riksomfattande kandidatlistorna göra en sammanställning av kandidatlistorna enligt valområde och i tillämpliga delar följa vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Valområdets centralnämnd skall tilldela varje på en av centralnämnden godkänd kandidatlista upptagen kandidat ett löpande ordningsnummer med början från det första nummer som är ledigt efter det största numret vid den preliminära sammanställningen av kandidatlistor i den riksomfattande kandidatuppställningen. Ifall något parti, valförbund eller någon gemensam lista som uppställt kandidater för hela landet inte har kandidater inom valområdet skall det nummer som centralnämnden i Helsingfors stads valkrets givit dessa kandidater bli oanvända inom detta valområde. Slutligen skall valområdets centralnämnd förena sammanställning av kandidatlistor och göra en sammanställning av kandidatlistorna för valområdet.

När kandidatuppställningen är riksomfattande skall det i sammanställningen av kandidatlistorna efter partiernas namn och beteckningen för den gemensamma listan inom pa-

rentes tas in en anteckning av vilken framgår att det är fråga om riksomfattande kandidatuppställning.

Vad som stadgas i föreningslagen (503/89) om ogiltighet eller klander av en förenings beslut skall inte tillämpas på beslut som gäller kandidatuppställning och som fattats av ett parti eller av en av dess distrikts-, bas- eller övriga organisationer. Detta beror på att stadgandet om detta i 31 § lagen om riksdagsmannaval blir tillämpligt genom hänvisningsstadgandet i 14 § 1 mom. tillämpligt. Denna reglering som uppstått av praktiska skäl leder till att ansvaret för eventuellt felaktiga beslut vid kandidatuppställning endast är politiskt.

17 §. Innehållet i denna paragraf bestäms enligt de detaljerade bestämmelserna i direktivet. I paragrafen stadgas om den försäkran och det meddelande som kandidaten skall ge och som skall bifogas partiets eller valmansföreningens ansökningshandlingar samt om det intyg från myndigheterna i kandidatens hemstat som skall fogas till ansökan om offentliggörande av kandidatlistan. Den försäkran och det intyg som avses i denna paragraf skall ges utöver den försäkran och det samtycke som lagen om riksdagsmannaval förutsätter. Justitieministeriet kan med stöd av hänvisningsstadgandet i 14 § 1 mom. med stöd av de fullmakter som beviljats enligt 106 § 2 mom. lagen om riksdagsmannaval vid behov fastställa formulär för nya blanketter, som skall användas vid kandidatuppställning i val av företrädare i Europaparlamentet.

I paragrafens 3 och 4 mom. är det frågan om det i direktivet förutsatta ömsesidiga informationsutbytet mellan myndigheterna om upptagande av kandidater. Stadgandena har i detta avseende uppgjorts i enlighet med direktivet.

Valförrättning

18 §. Stadgandet om förrättande av val av företrädare i Europaparlamentet vart femte år grundar sig på Europeiska gemenskapens bindande bestämmelser. I valrättsakten ingår också de andra föreslagna stadgandena som främst för klarhetens skull intagits i denna paragraf.

I paragrafens 2 mom. skall stadgas, i likhet med vad som stadgas i 54 § lagen om riksdagsmannaval, att väljarna skall ha rätt att rösta på en kandidat som finns upptagen i sammanställningen av kandidatlistorna inom det valområde

där de antecknats som röstberättigade. Stadgandet gäller också de röstande som intagits in i valkretsarnas vallängder.

Om valförrättningen i övrigt hänvisas i 3 mom. till vad som stadgas om val av riksdagsmän. Förhandsröstningen skall dock vara en vecka kortare än vid riksdagsmannaval. Man har redan erfarenhet av hur detta system fungerar genom de två valen vid presidentval och en rådgivande folkomröstning.

19 och 20 §§. Rösträkningen skall ske så som vid andra val. En röstsedel är ogiltig om man har röstat på en kandidat som har varit uppställd också i en annan medlemsstat i Europeiska unionen. Denna situation är möjlig ifall man inte har hunnit avlägsna kandidaten från kandidatlistan efter det att man fått kännedom om dubbelkandidaturen från en myndighet i den andra medlemsstaten eller om man inte alls erhållit kännedom om detta före valförrättningen. Enligt samma princip som låg till grund när 84 § lagen om riksdagsmannaval stiftades, föreslås dock att det parti eller den gemensamma lista som en dylik kandidat tillhör får räkna sig tillgodo de röster som kandidaten erhållit.

21 §. Enligt artikel 9.2 i valrättsakten kan rösträkningen inte inledas förrän röstningen har slutförts också i den sista medlemsstaten. Avsikten med stadgandet är att förhindra att uppgifter om rösträkningen ges offentlighet innan det sista röstningsstället inom unionens område har stängts. Vi har dock vant oss vid att valresultaten börjar ges ut direkt efter att valförrättningen har avslutats klockan 20. Justitieministeriet brukar ge speciella anvisningar om förhandsräkningen av valresultatet och om informationen. Enligt vedertagen praxis handhar en för detta ändamål inrättad riksomfattande informationscentral den centrala informeringen vid statliga val.

Man har vid statliga val kunnat börja räkna de vid förhandsröstningen avgivna rösterna i valkretscentralnämnden under valdagen redan klockan 15. Avsikten är att räkningen skall vara slutförd klockan 20, då förhandsräkningen av de vid valförrättningen avgivna rösterna börjar.

En ordagrann tillämpning av rättsakten skulle leda till att rösträkningen av de vid förhandsröstningen givna rösterna inte kan påbörjas före kl. 22 finsk tid. Vid denna tidpunkt avslutas valförrättningen på Azorerna, som tillhör Portugal. Inte heller valnämnderna kan

före denna tidpunkt inleda förhandsräkningen av de vid valförrättningen avgivna rösterna. Detta är dock inte avsikten med stadgandet utan såsom ovan konstaterats är avsikten att förhindra att valresultatet ges offentligheten före denna tidpunkt.

På basis av det ovan konstaterade föreslås att det med avvikelse från valrättsakten stadgas att uppgifter angående rösträkningen inte får ges offentlighet före kl. 22 på valdagen. Således skulle valkretsarnas centralnämnder kunna börja räkna de röster som avgivits vid förhandsröstningen i normal ordning klockan 15 och valnämnderna skulle kunna börja räkna de vid valförrättningen avgivna rösterna klockan 20. Justitieministeriet skall i de anvisningar som det ger om förhandsräkningen av valresultatet och om informationen fästa valnämndernas och valkretsarnas centralnämnders uppmärksamhet vid en ovillkorlig tillämpning av detta stadgande. När räkningen ostört har kunnat skötas fram till klockan 22 kan man ge resultaten offentlighet omedelbart efter denna tidpunkt.

Fastställande och meddelande av valresultatet

22 och 23 §§. Valkretsens centralnämnd skall den fjärde dagen efter valet fastställa det röstetal som varje kandidat samt parti, valförbund eller gemensam lista erhållit i valkretsen. Valresultatet fastställs sedan av centralnämnden i Helsingfors stads valkrets den femte dagen efter valet. Som en jämförelse kan det konstateras att valresultatet också vid riksdags- och kommunalval fastställs den femte dagen efter valet. Däremot fastställs valresultatet vid presidentval, där endast en kandidat blir vald och där det finns ett mycket begränsat antal kandidater, redan den fjärde dagen efter det första valet och den tredje dagen efter det andra valet. Också vid rådgivande folkomröstningar fastställs resultat av röstningen den fjärde dagen efter valet.

Vid räkningen av valresultatet fördelas parlamentsmandaten i Europaparlamentet först med hjälp av d'Hondtska metoden mellan partierna, valförbunden, de gemensamma listorna och valmansföreningarna. Följande exempel på mandatens fördelning har räknats ut utgående från valresultatet vid 1991 års riksdagsval. I exemplet har valförbundens inverkan inte beaktats.

Parti	Röster i hela landet	Parlamentsmandat sammanlagt
SDP	603 080	4
Saml.	526 487	3
Cent.	676 717	5
Vänst.	274 639	2
SFP	149 476	1
Gröna	185 894	1
FLP	132 133	—
FKF	83 151	—
LFP	21 210	—
Andra	73 131 ¹	—

¹ Medräknat rösterna för kandidaterna i landskapet Ålands valkrets, 9 344 röster.

Företrädare från sex partier skulle bli valda. Mandaten skulle vid kandidatuppställningen enligt valområde fördelas inom partierna i samma förhållande som de i hela landet för deras kandidater avgivna rösterna fördelas mellan valområdena, dvs. enligt den s.k. *Hare-Niemeyerska kvoten*.

Vid beräkningen av mandatfördelningen mellan valområdena utgår man från att förhållandet mellan det antal mandat som tillkommer partiets kandidater inom ett visst valområde (PM) och partiets totalmandat (PTM) är det samma som förhållandet mellan det röstetal som partiet fått inom detta valområde (RT) och partiets totala röstetal (TRT), dvs.

$PM/PTM = RT/TRT$ dvs. $PM = RT \times PTM/TRT$.

Beräknad på detta sätt blir PM, dvs. valområdets exakta kvot, i allmänhet inte ett helt tal. Vid fördelningen ges först varje område det mandatantal som PM:s hela tal uttrycker. Därefter fördelas de ännu outdelade PTM-mandaten enligt storleksordningen på PM:s decimaltal inom valområdet.

Enligt resultatet vid riksdagsvalet år 1991

skulle Centerpartiets fem mandat enligt valområden fördelas på följande sätt:

Södra valområdet. Partiet erhöll inom området 63 710 röster, varför områdets exakta kvot är

$$\frac{5 \times 63\,710}{677\,084} = 0,470$$

Västra valområdet. Partiet erhöll inom området 152 247 röster, varför områdets exakta kvot är

$$\frac{5 \times 152\,247}{677\,084} = 1,124$$

Östra valområdet. Partiet erhöll inom området 206 876 röster, varför områdets exakta kvot är

$$\frac{5 \times 206\,876}{677\,084} = 1,572$$

Norra valområdet. Partiet erhöll inom området 254 251 röster, varför områdets exakta kvot är

$$\frac{5 \times 254\,251}{677\,084} = 1,877$$

Alla valområden skall först få det mandatantal som kvotens hela tal utvisar, dvs. det västra, östra och norra valområdet får ett mandat var medan det södra valområdet blir utan mandat. De två mandat som ännu är ofördelade fördelas mellan valområdena i storleksordning enligt decimaltalen. Enligt detta får det östra och norra valområdet ännu var sitt mandat.

Ifall alla partier i exempelberäkningen skulle ställa upp sina kandidater enligt valområde, fördelas de erhållna mandaten på följande sätt:

	SDP	Saml.	Cent.	Vänst.	SFP	Gröna	Sammanlagt
Södra	1	1	—	—	1	1	4
Västra	1	1	1	1	—	—	4
Östra	1	1	2	—	—	—	4
Norra	1	—	2	1	—	—	4
Sammanlagt	4	3	5	2	1	1	16

Om partiet vid kandidatuppställningen enligt valområdet får endast ett mandat, går detta mandat till den kandidat som inom valområdet har fått det största personliga röstetalet i partiet. Ifall partiet erhåller två eller flera mandat går dessa i storleksordning till partiets kandidater enligt det personliga röstetalet.

I den riksomfattande kandidatuppställningen fördelas partiernas mandat mellan kandidaterna i storleksordning enligt det personliga röstetalet.

24 §. En företrädares suppleant blir företrädare i Europaparlamentet precis som i Finland i riksdagen endast om mandatet blir ledigt. Arrangemangen skall skötas genom nationella stadganden. Den första icke invalda kandidaten från det parti, det valförbund eller den gemensamma lista från vilken företrädaren har valts är således suppleant. Vid kandidatuppställning enligt valområde skall suppleanten vara från samma valområde som företrädaren.

25 §. I paragrafen fastställs formuläret för fullmakten för den som blivit vald till ledamot i Europaparlamentet.

26 §. Enligt förslaget skall justitieministeriet offentliggöra valresultatet i Finlands författningssamling.

Särskilda stadganden

27 §. I paragrafen upprepas innehållet i valrättsakten om när en parlamentsledamots mandatperiod börjar och slutar.

28 §. Paragrafens hänvisningsstadgande ersätter de stadganden som saknas i denna lag till den del som stadgandena i lagen om riksdagsmannaval tillämpas. Detta gäller även besvär över val, förutom det faktum att man ansett det vara ändamålsenligt att den första besvärinstansen för alla valbesvär är länsrätten i Nylands län.

29 §. I paragrafen ingår ett stadgande som motsvarar 105 § lagen om riksdagsmannaval och 101 § kommunala vallagen genom vilka man vill säkerställa att partier som står i organisationsförhållande till varandra också vid tillämpning av denna lag har rättigheter och skyldigheter i samma utsträckning som andra i partiregistret intagna enskilda partier. Hittills har Demokratiska Förbundet för Finlands Folks r.p. (DFFF) och Finlands kommunistiska parti r.p. (FKP) samt Centern i Finland (Cent.) och Liberala Folkpartiet r.p.

(LFP) stått i organisationsförhållande till varandra. Stadgandet är nödvändigt för det fall att liknande förbindelser skulle uppstå mellan andra partier.

30 och 34 §§. Eftersom valen av företrädare i Europaparlamentet ansluter sig till det statliga beslutsfattandet har man ovan i den allmänna motiveringen utgått från att kostnaderna, om valet av företrädare i Europaparlamentet anordnas fristående från val och folkomröstningar, i sin helhet skulle bestridas med statens medel (30 §).

Eftersom det första valet av företrädare i Europaparlamentet skall hållas i samband med kommunalvalet år 1996, blir de extra kostnader som valet av företrädare i parlamentet åsamkar kommunerna till den grad obetydliga att man i detta fall kan iaktta den fördelning av kostnader mellan staten och kommunerna som används vid statliga val.

Enligt 102 § 1 mom. lagen om riksdagsmannaval bestrids kostnaderna för meddelandena på kort, meddelanden, röstsedlarna samt handlingarna för förhandsröstning och utgifterna för valförrättarna som har hand om förhandsröstningen och valkretscentralnämnderna med statens medel. För kommunerna återstår att bestrida utgifterna för de kommunala centralnämnderna, valnämnderna och valbestyrelserna. När det är fråga om separata val av företrädare i Europaparlamentet skall således också dessa utgifter bestridas med statens medel. Justitieministeriet skall utfärda närmare bestämmelser om de grunder enligt vilka kostnaderna ersätts (34 §).

Om fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnader som föranleds av folkomröstningar stadgas på motsvarande sätt.

Sammanslagna val

31—33 §§. Det har stadgats att det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet skall förrättas i samband med kommunalvalet år 1996. Det faktum att valen förrättas i samband med varandra föranleder vissa undantagsarrangemang. Om dessa skall delvis stadgas i lag, men de kan också delvis regleras genom föreskrifter och anvisningar som senare utfärdas skilt av justitieministeriet.

Eftersom man i undantagsfall kan bli tvungen att förrätta val av företrädare i Europaparlamentet i samband med s.k. nyval, presi-

dentval som skall förrättas undantagsvis, kommunalval som skall förrättas i en enskild kommun eller kommunala fyllnadval, och eftersom det är möjligt att ett val av företrädare i Europaparlamentet någon gång förrättas i samband med en rådgivande folkomröstning, är det skäl att stadga om lagstadgade undantagsarrangemang och justitieministeriets rätt att meddela föreskrifter och anvisningar gällande undantagsarrangemangen så att regleringen täcker även dylika andra sammanslagningar av val- eller röstningsförfaranden.

Det föreslås att det genom lag skall stadgas att rösträtten skall utövas samtidigt i båda röstningarna, om valet förrättas i samband med ett annat val (31 §). Således vore det inte tillåtet att i oktober 1996 rösta på kommunalvalskandidaterna vid förhandsröstningen och på kandidaterna i Europaparlamentsvalet först på valdagen. En dylik reglering har ansetts vara nödvändig av praktiska skäl, närmast för att minska valmyndigheternas arbetsbörda och för att förebygga felaktiga anteckningar i vallängderna.

Det föreslås också att det genom lag skall stadgas att de valmyndigheter som tillsatts med stöd av kommunallagen, med avvikelse från vad som stadgas i 10 §, fungerar som valnämnder, valbestyrelser och valförrättare vid valet (33 §).

Justitieministeriet kan meddela nödvändiga föreskrifter och anvisningar om andra undantagsarrangemang. Dylika föreskrifter och anvisningar om röstsedlarna och sammanställningarna av kandidatlistorna, vilka för klarhetens skull borde tryckas på olika färgers papper vid sammanslagna förfaranden. Det samma gäller förhandsröstningskuverten vid val i samband med kommunalval. Även kandidaternas numrering borde vara sådan att det inte kan uppstå någon förväxling mellan de olika förfarandena. Justitieministeriet bör vidare genom bestämmelser ombesörja att ändamålsenliga vallängder för båda röstningsförfarandena finns tillgängliga, antingen som skilda längder eller sammanslagna till en längd, samt att även ändamålsenliga, skilda eller gemensamma meddelanden på kort och meddelanden samt foljebrev, valkuvert och ytterkuvert finns tillgängliga. Eftersom det är ändamålsenligt att vid sammanslagna förrättningar använda bara en valstämpel bör det utfärdas nödvändiga bestämmelser även om detta (32 §).

Om valet förrättas i samband med kommu-

nalval leder det till vissa justeringar i den kommunala vallagen, närmast gällande fristerna för uppsättandet av vallängderna. Avsikten är att genomföra dessa justeringar senare under innevarande år, i samband med att den kommunala vallagen även annars justeras, bl.a. genom att det till lagen fogas stadganden som förutsätts i den nya kommunallagen och Europeiska unionens råds kommunalvalsdirektiv.

34 §. Motiveringen finns ovan vid 30 §.

35 §. Som det konstaterats ovan har det redan i lag stadgats att det första direkta valet av företrädare i Europaparlamentet skall förrättas i samband med kommunalvalet söndagen den 20 oktober 1996. För klarhetens skull föreslås att ett stadgande om saken skall fogas även till denna lag. I paragrafen skall ingå ett på anslutningsfördragets bestämmelser baserat stadgande om att mandatperioden för de företrädare som väljs i detta val upphör år 1999, när mandattiden börjar för de företrädare som blir valda i det val som förrättas samtidigt i alla Europeiska unionens medlemsstater.

I paragrafens 2 mom. konstateras att de 16 personer som riksdagen redan valt enligt anslutningsfördraget företräder Finland och det finska folket till dess att fullmakterna för de vid det första valet av företrädare i Europaparlamentet valda ledamöterna godkänts i Europaparlamentet.

Närmare stadganden och ikraftträdande

36 §. Det föreslås att justitieministeriet skall ges en sedvanlig fullmakt att vid behov meddela närmare föreskrifter och anvisningar om tillämpningen av denna lag.

37 §. Paragrafen innehåller ett sedvanligt ikraftträdelsestadgande.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart den har antagits och blivit stadfäst.

3. Lagstiftningsordning

Ett lagförslag om godkännande av sådana bestämmelser som faller inom området för lagstiftningen som gäller grundlag och som ingår i statsfördrag, skall behandlas i begräns-

ad grundlagsordning enligt 69 § 1 mom. riksdagsordningen. Den föreslagna lagen om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet har omedelbar betydelse för ikraftträdandet av många av de ovan nämnda interna bestämmelserna inom gemenskapen som är bindande för medlemsstaterna i Europeiska unionen. I dessa Europeiska gemenskapens bestämmelser förutsätts att det finns nationell lagstiftning på basis av vilken företrädarna i Europaparlamentet väljs. Utan stadgandena i denna lag vore det inte möjligt att i Finland välja företrädare till Europaparlamentet. Eftersom det i den ifråga-

varande lagen ingår stadganden som innebär undantag från grundlag, såsom rösträtt och valbarhet för utlänningar som har unionsmedborgarskap, bör lagen behandlas i begränsad grundlagsordning.

Med anledning av det ovan nämnda bör förslaget till lag om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet behandlas i den ordning som stadgas i 69 § 1 mom. regeringsformen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 69 § 1 mom. riksdagsordningen föreskriver, stadgas:

Val av företrädare i Europaparlamentet

1 §

I Finland skall i enlighet med denna lag väljas 16 företrädare i Europaparlamentet för en period på fem år.

Rösträtt och valbarhet

2 §

Om rösträtt vid val av företrädare i Europaparlamentet gäller vad som stadgas om valrätt vid riksdagsmannaval. En medborgare i Europeiska unionen (*unionsmedborgare*) som inte är finsk medborgare, men som har i lagen om hemkommun (201/94) avsedd hemkommun i Finland, har dessutom rösträtt under samma förutsättningar som en finsk medborgare, förutsatt att han inte förlorat sin rösträtt vid val av företrädare i Europaparlamentet i den stat i vilken han är medborgare (*hemstat*).

Vid samma val får ingen rösta i mer än en av Europeiska unionens medlemsstater.

3 §

För valbarhet vid val av företrädare i Europaparlamentet gäller vad som stadgas om valbarhet vid riksdagsmannaval. Dessutom är en annan röstberättigad unionsmedborgare valbar under samma förutsättningar som en finsk medborgare, förutsatt att han inte förlorat sin valbarhet i hemstaten vid val av företrädare i Europaparlamentet.

Företrädare i Europaparlamentet kan inte vara den som är

- 1) medlem av statsrådet,
- 2) ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission,
- 3) domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol,
- 4) ledamot av Europeiska gemenskapernas revisionsrätt,
- 5) medlem av Rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen eller Europeiska atomenergigemenskapen,
- 6) medlem av sådana kommittéer eller andra

organ som tillsatts enligt fördragen om upprättande av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapens medel eller för att utföra permanenta och direkta förvaltningsuppgifter,

7) styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken,

8) tjänsteman eller annan anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan,

9) sådan innehavare av ämbete eller uppdrag som inte enligt 8 eller 9 § riksdagsordningen kan vara riksdagsman.

Om en person som i Finland blivit vald till företrädare i Europaparlamentet förlorar sin valbarhet eller utnämns eller blir vald till ett ämbete eller uppdrag som nämns i 2 mom. upphör hans uppdrag som företrädare.

I samma val av företrädare i Europaparlamentet får ingen vara kandidat i mer än en medlemsstat i Europeiska unionen.

Valområden och valmyndigheter

4 §

För val av företrädare i Europaparlamentet är landet indelat i följande valområden som baserar sig på de valkretsar som anges i lagen om riksdagsmannaval (391/69):

- 1) södra valområdet som omfattar Helsingfors stads och Nylands läns valkretsar,
- 2) västra valområdet som omfattar Åbo läns södra och norra valkretsar, landskapet Ålands valkrets och Tavastehus läns södra och norra valkretsar,
- 3) östra valområdet som omfattar Kymmenne, S:t Michels, Kuopio, Norra Karelen och Mellersta Finlands läns valkretsar, samt
- 4) norra valområdet som omfattar Vasa, Uleåborgs och Lapplands läns valkretsar.

5 §

Inom varje valområde finns en centralnämnd för valområdet. Centralnämnd inom södra valområdet är centralnämnden i Helsingfors stads valkrets, inom västra valområdet central-

nämnden i Åbo läns södra valkrets, inom östra valområdet centralnämnden i Kuopio läns valkrets och inom norra valområdet centralnämnden i Uleåborgs läns valkrets.

Om valområdenas centralnämnders och valkretscentralnämndernas förberedande åtgärder för valen, sammanträden, protokoll och expeditioner gäller i tillämpliga delar vad som stadgas om valkretscentralnämnder vid riksdagsmannaval.

6 §

I varje valkrets finns en valkretscentralnämnd, som är den centralnämnd som senast tillsatts för riksdagsmannaval.

Angående valkretscentralnämnderna gäller i tillämpliga delar, med nedan stadgade undantag, vad som därom stadgas i lagen om riksdagsmannaval.

7 §

Val förrättas samtidigt i varje kommun röstningsområdesvis. Deltagande i val kan även ske på förhand (*förhandsröstning*) på det sätt som stadgas nedan.

8 §

Angående indelning av kommunerna i röstningsområden gäller vad som stadgas i 3 § kommunala vallagen (361/72).

9 §

Varje kommun har en kommunal centralvalnämnd, som är den centralvalnämnd som tillsatts med stöd av 4 § kommunala vallagen.

I landskapet Åland skall i varje kommun tillsättas en centralvalnämnd, angående vilken i tillämpliga delar gäller vad som stadgas om den nämnd som avses i 1 mom.

10 §

Om valnämnder och valbestyrelser gäller vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval.

Vallängder

11 §

Om vallängder för röstningsområdena och valkretsarna gäller med nedan stadgade undantag lagen om riksdagsmannaval.

I en vallängd för ett röstningsområde eller en valkrets införs dessutom varje i Finland röstberättigad unionsmedborgare som inte är finsk medborgare, om han skriftligen anmält att han

vill utöva sin rösträtt vid val av företrädare i Europaparlamentet endast i Finland och han efter detta haft stadigvarande hemkommun i Finland och inte återtagit sin anmälan. Anmälan eller dess återtagande skall göras till registerbyrån senast den 52 dagen före valen före klockan 16.

Om en i Finland röstberättigad unionsmedborgare inte har haft i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland första dagen året före valåret eller, ifall valförrättningen hålls den 1 september eller senare, på valårets första dag, införs han i vallängden för den valkrets till vilken den kommun hör som vid uppgörandet av vallängden för valkretsen varit hans hemkommun.

12 §

Justitieministeriet skall i god tid före valen i mån av möjlighet på lämpligt sätt meddela alla i Finland röstberättigade unionsmedborgare som inte är finska medborgare, att de har rösträtt och är valbara i valet. Dessutom skall de upplysas om det förfarande som skall iaktas för utövande av rösträtten och rätten att bli uppställd som kandidat.

13 §

Registerbyrån skall omedelbart underrätta myndigheten i hemstaten om de unionsmedborgare som inte är finska medborgare och som meddelat att de önskar utöva sin rösträtt i Finland.

Har befolkningsregistercentralen innan vallängderna fastställts fått ett meddelande av en myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen om att en röstberättigad som skall upptas i valkretsens vallängd har upptagits i denna stats vallängd för samma val, skall centralen utan dröjsmål se till att den röstberättigade inte blir upptagen i vallängden. Om anmälan gäller en person som tagits upp i röstningsområdets vallängd, skall befolkningsregistercentralen omedelbart underrätta registerbyrån om detta. Efter att registerbyrån erhållit meddelandet skall den göra ett rättelseyrkande hos kommunens centralvalnämnd för uteslutande av den röstberättigade ur vallängden för röstningsområdet.

Uppställande av kandidater

14 §

Om uppställande av kandidater och för-

farandet därvid, om partiernas beslut angående uppställande av kandidater, om en röstberättigads medlemskap i en valmansförening och om sammanslagning av kandidatlistor gäller i tillämpliga delar med nedan nämnda undantag lagen om riksdagsmannaval.

Valområdets centralnämnd sköter i fråga om uppställande av kandidater med nedan nämnda undantag de uppgifter som enligt lagen om riksdagsmannaval hör till valkretscentralnämnden.

15 §

Kandidaterna uppställs antingen för ett valområde (*kandidatuppställning enligt valområde*) eller för hela landet (*riksomfattande kandidatuppställning*).

I kandidatuppställning enligt valområde får samma person vara kandidat endast inom ett valområde. Av ett parti eller valförbund eller på en gemensam lista får inom varje valområde uppställas högst åtta kandidater. Om partierna inom något valområde sammansluter sig till valförbund, skall motsvarande valförbund bildas inom alla valområden där dessa partier har kandidater.

I riksomfattande kandidatuppställning skall samma personer ställas upp som kandidater inom alla valområden där kandidater uppställs av partiet eller valförbundet eller på den gemensamma listan. Dessa kandidater, som kan vara högst sexton till antalet, måste ställas upp inom åtminstone två valområden.

Partiets kandidater skall ställas upp på ett sätt som tryggar medlemmarnas demokratiska inflytande enligt vad som närmare bestäms i partiets stadgar. Partiets i lagen om riksdagsmannaval avsedda kretsorganisationer skall komma överens om huruvida kandidaterna uppställs enligt valområde eller för hela landet. Om partiet har minst två kretsorganisationer inom samma valområde eller om man har kommit överens om riksomfattande kandidatuppställning, skall kretsorganisationerna komma överens om hur partiets kandidater uppställs. Ifall kretsorganisationerna inte kan komma överens, skall partiets styrelse avgöra saken.

En valmansförening som minst 1 000 röstberättigade inom valkretsarna i samma valområde har bildat får ställa upp en kandidat inom valområdet. Valmansföreningar kan bilda en gemensam lista. Om valmansföreningar dock önskar bilda en gemensam lista för den riks-

omfattande kandidatuppställningen, skall för varje kandidat på den gemensamma listan grundas en valmansförening inom alla de valområden där man har för avsikt att ställa upp kandidater på den gemensamma listan. Den gemensamma listan skall ha en gemensam beteckning för vilken i tillämpliga delar gäller vad som i lagen om riksdagsmannaval stadgas om beteckning för gemensam lista. I sammanställningen av kandidatlistor skall ovanför en gemensam lista eller en till den gemensamma listan ansluten valmansförening tydligt antecknas beteckningen för den gemensamma listan.

16 §

I riksomfattande kandidatuppställning skall partiets kretsombud, eller om ett valförbund har bildats, kretsombuden tillsammans eller den gemensamma listans ombud, vilka anmälts till centralnämnden i Helsingfors stads valkrets, ansöka om offentliggörande av kandidatlistorna samt anmäla om valförbund och gemensam lista senast den 51 dagen före valen före klockan 16 hos centralnämnden i Helsingfors stads valkrets. Centralnämnden behandlar ansökningarna och anmälningarna, framställer anmärkningar om dem hos partiernas kretsombud, ombuden för valmansföreningarna och de gemensamma listorna samt avgör ansökningar och anmälningar.

Vid det sammanträde som hålls den 47 dagen före valen bestämmer centralnämnden i Helsingfors stads valkrets genom lottnings, och med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i lagen om riksdagsmannaval, den inbördes ordningen i sammanställningen av kandidatlistorna i fråga om de partier och gemensamma listor som ställer upp kandidater för hela landet. Vid det sammanträde som hålls den 39 dagen före valen tilldelar centralnämnden varje på godkänd kandidatlista upptagen kandidat ett löpande ordningsnummer med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Kandidaternas ordning och nummer är de samma inom alla valområden där de är uppställda. Om av ett parti eller ett valförbund eller på en gemensam lista inte uppställts kandidater inom alla valområden, blir numren till dessa delar oanvända på dessa valområden. Efter detta uppgör centralnämnden en preliminär sammanställning av kandidatlistorna i den riksomfattande kandidatuppställningen och skickar den utan dröjsmål till centralnämnderna i de andra valområdena.

Vid kandidatuppställning enligt valområde uppgör varje valområdes centralnämnd efter att ha erhållit den preliminära sammanställningen av kandidatlistorna i den riksomfattande kandidatuppställningen vid sitt sammanträde den 37 dagen före valen en sammanställning av kandidatlistorna för kandidatuppställningen enligt valområde med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Valområdets centralnämnd ger varje på godkänd kandidatlista upptagen kandidat ett löpande ordningsnummer med början från det första lediga numret efter det största numret i den preliminära sammanställningen av kandidatlistorna i den riksomfattande kandidatuppställningen. Efter detta förenar valområdets centralnämnd sammanställningarna av kandidatlistorna och uppgör en sammanställning av kandidatlistorna för valområdet.

I sammanställningen av kandidatlistor skall efter namnet på de partier och beteckningen för de av valmansföreningar bildade gemensamma listor som uppställt kandidater för hela landet tas in en anteckning av vilken den riksomfattande kandidatuppställningen framgår.

17 §

Till ett partis och en valmansförenings ansökan om offentliggörande av kandidatlista skall bifogas försäkran av en sådan unionsmedborgare som inte är finsk medborgare och som ställs upp som kandidat att han inte har samtyckt till att ställa upp som kandidat i samma val i en annan medlemsstat i Europeiska unionen samt uppgift om hans bostad i Finland, hans nationalitet och i vilken valkrets eller i vilken kommun i hemstaten han senast blivit upptagen i vallängden för val av företrädare i Europaparlamentet.

Till ansökan skall också för varje i 1 mom. avsedd unionsmedborgare som uppställts som kandidat bifogas ett intyg av en myndighet i kandidatens hemstat om att den som ställs upp som kandidat inte i sitt hemstat har förlorat valbarheten vid val av företrädare i Europaparlamentet eller att myndigheten inte har kännedom om sådant.

Valområdets centralnämnd skall utan dröjsmål efter att ha uppgjort sammanställningen av kandidatlistorna anmäla till befolkningsregistercentralen alla i 1 mom. avsedda unionsmedborgare som upptagits i sammanställningen av kandidatlistor. Befolkningsregistercentralen skall utan dröjsmål sända till den behöriga

myndigheten i kandidatens hemstat meddelande om att kandidaten har tagits upp i sammanställningen av kandidatlistor.

Har befolkningsregistercentralen fått meddelande av en annan medlemsstat i Europeiska unionen om att en i Finland valbar person har uppställts som kandidat i detta land i samma val, skall den utan dröjsmål delge valområdets centralnämnder och valkretscentralnämnderna detta meddelande.

Valförrättning

18 §

Val av företrädare i Europaparlamentet förrättas vart femte år. Europeiska unionens råd bestämmer under vilken fyradagars period, som sträcker sig från torsdag till söndag, i juni månad valförrättningen skall ordnas. Valförrättningen ordnas inom röstningsområdena den söndag som infaller under ovan nämnda period. Om val inte under denna tidsperiod kan ordnas i unionens medlemsstater, bestämmer Europeiska unionens råd någon annan tidsperiod för valförrättningen. I så fall skall valen förrättas den söndag som infaller under denna tidsperiod.

Den röstande får rösta på en kandidat som är upptagen i sammanställningen av kandidatlistorna inom det valområde där han antecknats som röstberättigad.

Om valförrättningen i övrigt samt om förhandsröstning och röstsedlar gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Förhandsröstningen börjar dock först den 11 dagen före valförrättningen.

19 §

Om räkning av de röster som givits vid förhandsröstningen och vid valförrättningen samt om ogiltig röstsedel gäller i tillämpliga delar med nedan nämnda undantag vad som stadgas om riksdagsmannaval.

20 §

Utöver vad som stadgas i 83 § lagen om riksdagsmannaval är en röstsedel ogiltig, om med röstsedeln avgivits röst för en kandidat som har ställts upp i samma val också i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen. Det parti eller den gemensamma lista som denna

kandidat tillhör får dock räkna sig till godo de röster som kandidaten erhållit.

21 §

Uppgifter angående rösträkningen får under valdagen inte ges offentlighet före klockan 22.

Fastställande och meddelande av valresultatet

22 §

Valkretscentralnämnden skall vid ett sammanträde som börjar klockan 18 den fjärde dagen efter valet fastställa det röstetal som varje kandidat samt parti, valförbund eller gemensamma lista sammanlagt erhållit i valkretsen, samt på det sätt som justitieministeriet bestämmer utan dröjsmål meddela centralnämnden i Helsingfors stads valkrets de fastställda röstetalen och antalet avgivna röster.

23 §

Efter att ha mottagit ett meddelande enligt 22 § av samtliga valkretscentralnämnder fastställer centralnämnden i Helsingfors stads valkrets valresultatet vid ett sammanträde som börjar klockan 12 den femte dagen efter valet. Centralnämnden fastställer, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas om beräklandet av jämförelsetal och fastställande av röstningsresultat i riksdagsmannaval, först det sammanlagda röstetal som ett parti, ett valförbund och en gemensam lista fått i hela landet samt det sammanlagda röstetal som varje enskild valmansförening erhållit och för var och en av dem det sammanlagda antalet parlamentsmandat på basis av det sammanlagda antal röster som de fått. Om partierna inom olika valområden har bildat valförbund med olika partier, skall varje enskilt valförbund till vilket dessa partier har anslutit sig, vid röst-räkningen och vid fastställandet av valresultatet anses vara ett separat valförbund. Röster som partiet fått utanför valförbundet sammanräknas inte med de röster som partiet fått i valförbund med något annat parti.

Om kandidaterna har uppställts enligt valområde och ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista erhållit endast ett parlamentsmandat tillfaller det den kandidat från partiet, valförbundet eller den gemensamma listan som erhållit det största personliga röstetalet i det valområde där partiet, valförbundet eller den gemensamma listan erhållit det största antalet röster. Om ett parti, ett valförbund eller en

gemensam lista erhållit två eller flera parlamentsmandat fördelas dessa valområdesvis inom partiet, valförbundet eller den gemensamma listan i samma proportion som de för deras kandidater i hela landet givna rösterna fördelar sig mellan valområdena. Fördelningen sker så att det sammanlagda röstetal som kandidaterna för ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista erhållit inom valområdet divideras med det sammanlagda röstetal som partiets, valförbundets eller den gemensamma listans kandidater erhållit i hela landet och multipliceras med det sammanlagda antalet parlamentsmandat som partiet, valförbundet eller den gemensamma listan erhållit i hela landet. Från varje valområde får det antal kandidater från ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista som motsvarar den summa som räkneoperationen ger, ett parlamentsmandat. Om alla platser inte blir besatta på detta sätt fördelas de återstående platserna mellan valområden i den ordning som följer av decimaltalens storlek i de tal som räkneoperationen givit. Inom varje valområde fördelas parlamentsmandaten inom ett parti, valförbund eller en gemensam lista enligt storleksordningen av det personliga röstetal som kandidaterna erhållit.

Om kandidaterna uppställts för hela landet fördelas partiets, valförbundets eller den gemensamma listans parlamentsmandat inom partiet, valförbundet eller den gemensamma listan enligt storleksordningen av det personliga röstetal som kandidaterna sammanlagt erhållit inom alla valområden.

Centralnämnden i Helsingfors stads valkrets förklarar enligt 1—3 mom. lika många av ett partis, ett valförbunds eller en gemensam listas kandidater valda som det antal parlamentsmandat partiet, valförbundet eller den gemensamma listan erhållit i hela landet samt kungör dessutom de enskilda valmansföreningars kandidater som blir valda enligt 1 mom.

24 §

Om bestämmande av suppleant för företrädare gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Om ett parti, ett valförbund eller en gemensam lista har uppställt kandidater enligt valområde, skall suppleanten komma från samma valområde.

25 §

Sedan centralnämnden i Helsingfors stads valkrets fastställt valresultatet skall den utan

dröjsmål skriva ut en fullmakt för den som blivit vald. Fullmakten som skall tillställas den valde skall ha följande lydelse:

”Vid val av företrädare för Finland i Europaparlamentet som förrättats den har N.N., som är bosatt i, blivit vald till ledamot i Europaparlamentet från och med parlamentets nästa sammanträde till dess att det första sammanträdet i Europaparlamentet börjar efter följande val av företrädare i Europaparlamentet.

Detta intyg gäller såsom ledamotsfullmakt.”
Ort och tid.

Har ett parlamentsmandat blivit ledigt, skall centralnämnden i Helsingfors stads valkrets utfärda en fullmakt för den som träder i stället för den som fallit bort. I detta fall har fullmakten följande lydelse:

”Sedan N.N. vid val av företrädare för Finland i Europaparlamentet som förrättats den har valts till ledamot i Europaparlamentet, men mandatet efter honom/henne blivit ledigt, skall enligt lagen om val av företrädare för Finland i Europaparlamentet N.N, som är bosatt i ..., efterträda honom/henne som ledamot i Europaparlamentet.

Detta intyg gäller såsom ledamotsfullmakt.”
Ort och tid.

26 §

Centralnämnden i Helsingfors stads valkrets skall utan dröjsmål underrätta justitieministeriet om valresultatet. Justitieministeriet skall utfärda en kungörelse om resultatet, vilken publiceras i Finlands författningssamling.

Särskilda stadganden

27 §

I enlighet med Europeiska gemenskapernas vallagstiftning inleds en parlamentsledamots mandatperiod när det första sammanträdet efter Europaparlamentsval öppnats och ledamotens fullmakt har godkänts, samt avslutas när det första sammanträdet efter följande val av företrädare i Europaparlamentet öppnas.

28 §

Om förvaring av röstsedlar och uträkningar, om valkretscentralnämndens sammanträden, protokoll och expeditioner, om besvär över val, om valmyndigheternas ansvar, om situationer då en bestämd dag infaller på en helgdag eller

en helgfri lördag och om transport av handikappade röstande till röstnings- eller förhandsröstningsstället gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i lagen om riksdagsmannaval. Valbesvär skall dock anföras hos länsrätten i Nylands län.

29 §

Om i partiregistret upptagna partier står i ett sådant förhållande till varandra som avses i 2 § 2 mom. partilagen (10/69), anses de vid tillämpning av denna lag utgöra ett enda parti.

30 §

Utöver vad som stadgas i 102 § 1 mom. lagen om riksdagsmannaval betalas av statens medel de kommunala centralvalnämndernas, valnämndernas och valbestyrelsens utgifter för valet. Justitieministeriet utfärdar närmare bestämmelser om de grunder enligt vilka utgifter-na skall ersättas.

Sammanslagna val

31 §

Om valet av företrädare i Europaparlamentet förrättas i samband med statliga val, kommunalval eller en rådgivande folkomröstning skall en röstberättigad som röstar i båda valen utöva sin rösträtt samtidigt i dem båda.

32 §

För val av företrädare i Europaparlamentet som förrättas i samband med andra val eller en folkomröstning bestämmer justitieministeriet

1) om de som är röstberättigade i detta val skall antecknas i de röstlängder som uppsätts för det val eller den folkomröstning i samband med vilket detta val förrättas, eller om skilda röstlängder skall uppsättas,

2) om gemensamma meddelanden på kort, meddelanden samt följebrev, valkuvert och ytterkuvert för förhandsröstning skall uppsättas och till vilka delar,

3) färgen på röstsedlar och sammanställningarna av kandidatlistor samt vid behov valkuvertens färg, som bör vara en annan än färgen på dokument av nämnt slag vilka används vid ett annat val eller en folkomröstning som förrättas samtidigt,

4) hur kandidaterna numreras på sammanställningen av kandidatlistor,

5) vilken valstämpel som skall användas, samt

6) annat som är nödvändigt för en sammanslagning av val- eller röstningsförfaranden.

33 §

Om valet av företrädare i Europaparlamentet förrättas i samband med kommunalval fungerar de med stöd av 5 § kommunala vallagen tillsatta valnämnderna och valbestyrelserna samt de med stöd av 5 a och 61 §§ i nämnda lag utsedda valförrättarna som valnämnder, valbestyrelser och valförrättare i valet.

34 §

Om kostnaderna för val av företrädare i Europaparlamentet som anordnas i samband med andra val eller en folkomröstning gäller vad som stadgas i 102 § 1 mom. lagen om riksdagsmannaval.

35 §

Val av företrädare i Europaparlamentet förrättas första gången i samband med kommunalvalet söndagen den 20 oktober 1996. Man-

datperioden för de företrädare som valts vid detta val upphör när mandatperioden börjar för de företrädare som blivit valda vid följande, samtidigt i alla Europeiska unionens medlemsstater förrättade val av företrädare.

Till dess att fullmakterna för de vid det första valet av företrädare i Europaparlamentet valda ledamöterna godkänts i Europaparlamentet, företräds Finland och det finska folket i Europaparlamentet av de 16 personer som valts inom riksdagen.

Närmare stadganden och ikraftträdande

36 §

Justitieministeriet meddelar vid behov närmare föreskrifter och anvisningar om tillämpningen av denna lag.

37 §

Denna lag träder i kraft den 199 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 5 januari 1995

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Anneli Jäätteenmäki*